

JAARVERSLAG 2022

RIJKSMUSEUM SLOT LOEVESTEIN

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF	4
WOORD RAAD VAN COMMISSARISSEN	5
BESTUURS- EN ACTIVITEITENVERSLAG	7
1. Inleiding	7
2. Museum	8
3. Collectie	8
4. Educatie	10
5. Evenementen	10
6. Horeca	11
7. Publiek & Toerisme	12
8. Zakelijke activiteiten	12
9. Communicatie en marketing	13
10. Vastgoed & facilitaire zaken	14
11. Veiligheid	15
12. Personeel & organisatie	15
13. Beleid & Ontwikkeling	16
14. Mobiliteit	17
15. Projecten	17
FINANCIEN	19
1. Inkomsten	19
2. Exploitatieresultaat	21
TOEKOMSTVISIE EN CONTINUITEIT	22
1. Algemeen	22
2. Werkbegroting 2023	23
3. Resultaatbestemming 2023	25
4. Strategie bij tegenvallende inkomsten	25
5. Risico's en onzekerheden	25
6. Toekomstvisie	26
SAMENWERKINGSPARTNERS EN FINANCIERS	27
MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN	29
1. De gedragscodes	29
2. Inrichting van de organisatie	29
3. Randvoorwaarden	30
4. Bezoldigingsbeleid	30

5. Green Key & Duurzaamheid	30
JAARREKENING 2022	32
1. Balans per 31 december 2022 (na resultaatbestemming)	33
2. Categoriele exploitatierekening 2022	34
3. Categoriele exploitatierekening 2022 verdeeld naar functies	37
4. Resultaatbestemming 2022	39
5. Kasstroom uit operationele activiteiten 2022	40
6. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	41
7. Toelichting op de balans per 31 december 2022	47
OVERIGE GEGEVENS	66
1. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	67
BIJLAGEN	71
1. Bijlage: Samenstelling directie, bestuur en Raad van Commissarissen ...	72
2. Bijlage: Organogram Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein	73

WOORD VOORAF

Als je door het Munnikenland naar Slot Loevestein komt, heb je even het gevoel dat alles stil staat. Het geeft rust en relativeert. De afstand is ook nodig om na te kunnen denken over de crises waarin we in deze tijd leven. Het museum wil met deze historische locatie inspireren en duiding geven aan de ontwikkelingen waarin we verkeren.

Ook voor de organisatie is het een uitdagende tijd. De coronacrisis was net over (vooralsnog) en we werden geconfronteerd met een Eerste Wereldoorlog-achtige oorlog in de Oekraïne. Dit heeft de inflatie van de pandemie verder aangewakkerd en ook een energiecrisis veroorzaakt – met gevolgen over de hele wereldbol. Vergelijken met het menselijke leed in de conflictgebieden en in kwetsbare delen van de wereld, maar ook in onze samenleving zijn de gevolgen nog overzichtelijk, maar het vergt veel aandacht, voor de medewerkers en de risico's.

Er is al veel maatschappelijke onrust door klimaatverandering, met extreme hittegolven en droogte als gevolg. De biodiversiteit gaat verloren en de stikstofproblematiek houdt de landbouw en de woningbouw in de greep. Dat werd voelbaar toen in de zomer de vesting Loevestein door boeren is bestormd, personeel en gasten gegijzeld en de toegang tot het Munnikenland afgesloten werd. De keuze voor deze acties was door de symboliek en betekenis van Loevestein bewust gekozen. Loevestein staat voor vrede, vrijheid en recht. De actievoerders voelden zich in hun vrijheid en recht aangetast. Dat Loevestein herkend wordt voor zijn betekenis is voor het museum uiteraard goed. Sinds 2020 heeft Loevestein zijn missie en visie geherdefinieerd en wordt hierin gezien. Als instelling zoeken we de maatschappelijke relevantie en zetten we daarvoor het erfgoed in.

Door middel van wisseltentoonstellingen, themajaren, educatie en evenementen sluiten we bij de actuele onderwerpen in de samenleving aan. In 2022 was 'water' het centrale onderwerp. Met de overstromingen in 2021, de toekenning van de UNESCO-werelderfgoedstatus aan de Nieuwe Hollandse Waterlinie, waarvan Loevestein ook onderdeel is, de (uitgestelde) herdenking van de Sint Elisabethvloed 1421 en het 350-jarige jubileum van de Oude Hollandse Waterlinie en het rampjaar 1672 kwamen veel onderwerpen bij elkaar om hieraan aandacht te besteden. De vesting Loevestein ligt iconisch op een eiland in de rivieren, buitendijks en omgeven door water. Het jaar hebben we op spectaculaire wijze kunnen openen met het kunstwerk 'Waterlicht' van Nederlands meest bekende kunstenaar van onze tijd: Daan Roosegaarde. We ontvingen een recordaantal bezoekers bij dit evenement. Ook in het verdere verloop van het jaar wisten veel bezoekers het museum weer te vinden ook al concurreerden we met een uitzonderlijk lange zomer en het inwisselen van uitgestelde buitenlandse reizen. Met name de zakelijke activiteiten bleven achter bij de verwachtingen, mede doordat voorzieningen pas later gerealiseerd zijn door een langdurig vergunningentraject. Maar uiteindelijk zijn twee prachtige, tijdelijke voorzieningen voor zakelijke evenementen en educatie opgeleverd. Groepen en met name ook veel schoolklassen hebben nu een vast onderkomen. De investeringen in de verbetering van het aanbod voor scholen hebben onmiddellijk tot gevolg dat meer scholen ons weten te vinden.

Ondertussen is er ook gewerkt aan een concept voor de museale herinrichting en de doorontwikkeling van Slot Loevestein in relatie tot de omgeving. Loevestein probeert een motor voor de (gebieds)ontwikkeling in de regio te zijn en het erfgoed duurzaam op de kaart te zetten.

Komend jaar staat Loevestein stil bij de Vrijheid van Meningsuiting vanuit de geschiedenis als staatsgevangenis. We hopen, in samenwerking met onze partners zoals Amnesty International, om veel bezoekers bewust te maken van de waarde daarvan en te inspireren met voorbeelden, dat individuen of groepen wél een verschil kunnen maken. Zo staat Loevestein, conform de nieuwe ICOM definitie voor musea, dagelijks in dienst van de samenleving.

Ed Dumrese
Directeur-Bestuurder

WOORD RAAD VAN COMMISSARISSEN

Op 22 april 2022 heeft de directeur-bestuurder van Slot Loevestein met goedkeuring van de Raad van Toezicht de gewijzigde statuten laten passeren. Daarmee zijn (1) de statuten geactualiseerd, (2) is de hoorplicht van de staatssecretaris/minister van OCW verankerd en (3) zijn de conform de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR) aangepast. Daarmee is ook de naam van het orgaan Raad van Toezicht verandert in Raad van Commissarissen (RvC).

De RvC heeft in 2022 vijf keer vergaderd: op 28 januari, 23 maart, 17 juni, 21 oktober en 18 november. De directeur-bestuurder heeft alle bijeenkomsten van de RvC bijgewoond en daarvoor tijdig en naar behoren de benodigde gegevens verstrekt zodat de Raad van Commissarissen zijn toezichthoudende taak naar behoren kon vervullen. Vooraf aan iedere vergadering heeft de Raad van Commissarissen ook een kort overleg gehad met uitsluitend de leden van de raad.

Tijdens iedere vergadering worden het te voeren beleid en de voortgang daarvan alsmede lopende projecten en de financiële stand van zaken besproken. Behandelde onderwerpen waren onder andere het jaarverslag 2021, het jaarplan en de begroting 2022, het themajaar 'Denkend aan Water', de financiële en personele aangelegenheden en het te voeren beleid ten aanzien van huisvesting, doorontwikkeling en museale herinrichting.

De Raad van Commissarissen bestaat uit zes leden met een eigen profiel. Er is een rooster van aftreden. De leden hebben zich gecommitteerd aan de gedragscodes van Loevestein en de culturele sector. Er is een zelfevaluatie uitgevoerd welke begin 2023 binnen de raad besproken zal worden.

Tijdens de vergaderingen heerst een open sfeer, wordt de uitvoering afgezet tegen het plan en de begroting en worden informatie en ideeën gedeeld. Voorafgaande aan cruciale beleidsmomenten kan de Raad van Commissarissen tijdig en gestructureerd input leveren in de beleids- en strategieontwikkeling. De voorzitter heeft regelmatig contact met de bestuurder. Als het nodig is, wordt het contact gezocht. De voorzitter (president-commissaris) heeft tevens een rol als aanspreekpunt voor het personeel. In die hoedanigheid is hij in 2022 niet aangesproken door medewerkers.

De Raad van Commissarissen heeft drie commissies ingericht, de Commissie Audit, Bedrijfsvoering en Vastgoed (ABV-cie), de Museale Commissie (Mu-cie) en de Remuneratiecommissie (RemCo). De ABV-commissie is vijf keer bijeen geweest (17 maart, 10 juni, 12 oktober, 16 november en 9 december). De ABV-commissie heeft de jaarrekening en het accountantsverslag met de accountant en direct betrokkenen besproken. Ook kwamen lopende projecten, horeca en de verschillende aspecten van het onderhoud en beheer van het vastgoed aan de orde. Anders dan in voorgaande jaren was een vertegenwoordiger van de accountant van Kamphuis & Berghuizen bij de besprekingen van de ABV-cie betrokken. Ook zijn de jaarstukken 2022 uitvoerig besproken. De Raad van Commissarissen heeft de jaarrekening en het jaarverslag 2022 op 24 maart besproken en goedgekeurd.

De Museale Commissie is twee keer, namelijk op 11 maart en 3 oktober, bijeen geweest. De Museale commissie heeft zich over Jaarplan 2022 gebogen, als mede over de uitwerking van het themajaar met de wisseltentoonstelling 'Denkend aan Water' en de randprogrammering. Ook is bij de conceptontwikkeling voor de museale herinrichting, het collectieplan en het concept van de wisseltentoonstelling van 2023 uitvoerig stil gestaan.

De Remuneratiecommissie bestaat uit de voorzitter van de Raad van Commissarissen en de voorzitter van de ABV-commissie. Het jaarlijkse functioneringsgesprek met de directeur-bestuurder was gepland op 9 december maar was door persoonlijke omstandigheden van de directeur-bestuurder uitgesteld en heeft begin 2023 alsnog plaatsgevonden. Wel heeft de RemCo op 25 november met alle MT-leden afzonderlijk gesprekken gevoerd om het functioneren van de directeur-bestuurder te beoordelen.

De Raad van Commissarissen handelde conform het eigen reglement. Daarnaast stond de Raad van Commissarissen de directeur-bestuurder bij met advies over actuele ontwikkelingen en was bereid om netwerk en expertise in te zetten waar opportuun.

De Raad van Commissarissen ziet een herstel van de bezoekersaantallen al blijven deze nog iets achter de verwachtingen. Met name de beperkte mogelijkheden voor zakelijke activiteiten hebben de inkomsten vanuit cultureel ondernemerschap nadelig beïnvloed. Inmiddels zijn de voorzieningen wel gerealiseerd en de verwachting is, dat in de komende jaren deze wel bijdragen aan een financiële basis van de organisatie. De RvC is verheugd over de wisseltonoonstelling en randprogrammering. Personeel en vrijwilligers blijven de blik op de toekomst richten en de betrokkenheid is onverminderd groot.

De RvC is het ministerie van OCW erkentelijk voor de steun tijdens de pandemie. Dat geldt ook voor de beginperiode van 2022. Wel maakt de RvC zich zorgen over het huisvestingsbudget, de afbakening van de opdracht als huisvader (extra taken voor terreinen, grachten, wegen), achterstallig onderhoud als mede de zeer beperkte bijdrage voor publieksactiviteiten. Dit is in een gesprek met de directie van Erfgoed en Kunsten op 8 augustus gedeeld.

De raad spreekt zijn waardering uit aan alle partners, zoals de gemeenten van het Vestingdriehoek, de Vrienden van Slot Loevestein en de vele andere betrokkenen, niet op de laatste plaats ook voor het personeel en de vrijwilligers, welke het erfgoed dagelijks levendig houden.

Loevestein, 24 maart 2023,

Dhr. mr. G.A. (Ard) van der Steur (voorzitter)

Mevr. drs. R.W.J. (Reinie) Melissant-Briene MSM (vicevoorzitter)

Mevr. N.F. (Nathalie) Barones van Verschuier – des Tombe (lid)

Mevr. S. (Souad) el Markhous (lid)

Dhr. B. (Teus) Eenkhoorn (vz Museale Commissie)

Dhr. drs. V.G. (Vincent) Moolenaar (vz ABV-commissie)

BESTUURS- EN ACTIVITEITENVERSLAG

1. Inleiding

Rijksmuseum Slot Loevestein vertelt als geen ander over vrede, vrijheid en recht, de geschiedenis daarvan en de betekenis voor alle mensen vandaag en in de toekomst. De geschiedenis van Loevestein en het gedachtengoed van de gevangenen, in het bijzonder Hugo de Groot, zijn daar direct van invloed op geweest. Het belang van het erfgoed van Loevestein wordt bepaald door de betekenis die wij en het publiek eraan geven. Loevestein positioneert zich de komende jaren vanuit zijn verleden van in-, uit- en opsluiting als plek waar publiek kan leren, nadenken en in gesprek kan gaan over het belang van vrede, vrijheid en persoonlijk en internationaal recht. Zo hopen wij bij te dragen aan een genuanceerd debat in de dynamische samenleving waarin het museum functioneert.

Met deze benadering wordt Loevestein meer een platform voor inhoudelijke inspiratie bij problematiek waar ieder individu in de huidige maatschappij mee te maken heeft. Door deze maatschappelijke relevantie verwerft Loevestein een belangrijkere plek die een rijksmuseum waardig is bij overheden, diverse gemeenschappen, onderwijsinstellingen, NGO's, onderzoeksinstituten en belangenorganisaties.

MISSIE

We willen het erfgoed van Loevestein behouden en beleefbaar maken om bij te dragen aan een vrije en vreedzame samenleving, waarin we respectvol met elkaar en de wereld omgaan.

VISIE

Vanuit de erfenis van Loevestein duiden we de Nederlandse staat en identiteit, waarbij we aanzetten tot het nadenken over vrede, vrijheid en het belang van internationaal en persoonlijk recht.

De organisatie Rijksmuseum Slot Loevestein is een stichting met een Raad van Commissarissenmodel. De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor zijn samenstelling en waarborgt deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid. Er is expliciet aandacht voor een zo divers mogelijke samenstelling van de Raad. De directeur, de heer M. Dumrese, is de bestuurder van de stichting. Het museum bestaat organisatorisch uit een Museumbedrijf, een Facilitair Bedrijf, een Horecabedrijf en stafdiensten.

Rijksmuseum onderschrijft de Ethische Code, de Governance Code Cultuur, de Code Diversiteit en Inclusie, de Fair Practice Code en de regels rond het Bezoldigingsbeleid (zie voor verdere toelichting hierop hoofdstuk 7.1 Gedragscodes). Kernwaarden die Rijksmuseum Slot Loevestein hanteert zijn:

Integriteit

Integriteit en het voorkomen van ongewenste belangenverstrengeling is een kernwaarde van de organisatie. Met de directie is regelmatig contact vanuit de voorzitter van de RvC, via de Audit, Bedrijfsvoering en Vastgoedcommissie en de Museale Commissie. In de Remuneratiecommissie wordt het functioneren van de directeur-bestuurder en zijn verantwoordelijkheid voor de algemene en dagelijkse leiding beoordeeld en toezicht gehouden op de verantwoorde inzet van middelen en mensen.

Verdraagzaamheid en tolerantie

Loevestein heeft nadrukkelijk gekozen voor meer maatschappelijke relevantie van het museum. De centrale thema's van verdraagzaamheid en tolerantie zijn daar belangrijke voortvloeisels van. Daarom wordt ook de Code Diversiteit & Inclusie volmondig gesteund en in de praktijk gebracht. Zo is dit ook

een vast onderdeel bij het personeels- en vrijwilligersbeleid, maar ook in de vormgeving en invulling van alle museale activiteiten.

Eerlijke, duurzame en transparante bedrijfsvoering.

Loevestein zet zich in voor Fair Pay, Fair Share en Fair Chain. Dit heeft zijn beslag gekregen in het ontwikkelde functiehuis van Loevestein, waarin gelijke functies ook gelijk verloned worden.

2. Museum

Museale ontwikkeling

In het beleidsplan hebben we ons tot doel gesteld om bij haalbaarheid tegen het einde van de beleidsperiode 2021-2024 de herinrichting van de vesting te realiseren. Doel van de herinrichting is om enerzijds bezoekersgroei te realiseren en te faciliteren. Anderzijds moet het zorgen voor een veel hoogwaardigere bezoekersbeleving waarbij de geschiedenis van Loevestein en de betekenis daarvan veel beter wordt geduid middels een nieuwe vaste opstelling in kasteel, vesting en bijgebouwen.

In 2022 is in samenwerking met Studio Louter en Schellekens Advies een Bezoekersraming, een Programma van Eisen en veel historisch onderzoek afgerond. Uit deze onderzoeken is een concept gemaakt voor een nieuwe vaste tentoonstelling. In 2023 werken we vraagstukken verder uit en ontwikkelen we vormgevings- en inhoudsconcept. Voor de herinrichting ligt er ook een grote uitdaging voor fondsenwerving en projectmanagement.

Borgen en vergroten kennis geschiedenis Loevestein

We streven ernaar om tegen het einde van de beleidsperiode de kennis binnen en over Loevestein beter te borgen en toegankelijk te maken. In 2022 hebben we verder aan het (kennis)netwerk kunnen bouwen door het symposium Stromend door de tijd - Kennis uit het verleden voor de wateropgaven van nu (i.s.m. Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed). Ter voorbereiding van de tentoonstelling Monddood (m.m.v. Amnesty International) is tevens al veel historisch onderzoek gedaan naar de staatsgevangenis.

Groter bereik divers en inclusief publiek

Door de uitgebreidere programmering (in 2022 tentoonstelling Denkend aan Water en evenementen) heeft Loevestein een meer divers publiek aangesproken. Hierbij hebben we nadrukkelijk gekeken naar taalgebruik, keuze voor beeldmateriaal en ruimte voor discussie en dialoog met doelgroepen. Zo zijn de tekstborden aangepast en zijn nieuwe beelden geschoten van zowel Loevestein als de tentoonstelling.

In 2022 hebben we de Nationale Naturalisatiedag van gemeente Gorinchem mogen organiseren op Loevestein. Daarop werd enthousiast gereageerd. We willen aan dit programmaonderdeel vast houden en hopen in de komende jaren de 'nieuwe Nederlanders' van meer gemeenten op Loevestein te ontvangen.

3. Collectie

Al jarenlang is er een grote wens en noodzaak om de bewaaromstandigheden in het archeologiedepot en het collectiebeheer in zijn algemeen naar een hoger plan te tillen. In het collectieplan 2021 – 2024 zijn hier plannen voor gemaakt. In 2022 is er een medewerker collectiebeheer aangesteld, die aan de slag is gegaan met de uitvoer van de plannen. Met inzet van veel vrijwilligers is gestart met een grootschalig ompakproject waarbij de oude, niet-geschikte verpakkingen worden vervangen door betere.

Tegelijkertijd worden er conditie- en standplaatscontroles uitgevoerd, wordt de registratie geoptimaliseerd en zijn de protocollen van een update voorzien. We zijn ook gestart met het vaststellen van een nieuw collectieplan en het verbeteren van de registratie.

Ten slotte is in 2022 een eerste onderzoek naar het klimatiseren van een aantal ruimtes gedaan.

Registratie

Dit jaar zijn, in het kader van de herverpakking, 3.391 objecten voorzien van een nieuwe locatie en is de conditie van deze objecten gecontroleerd. Ook zijn er in de eerste helft van het jaar nog circa 400 objecten gefotografeerd en zijn die foto's verbonden aan de objecten in database systeem memorix. Het beschrijvingspercentage van de collectie is, zoals vorig jaar, 96%. Hoewel er een heel groot aantal objecten uit de collectie is beschreven in het afgelopen jaar is er door de grootschalige werkzaamheden ook meer inzicht in de collectie gekomen. Hieruit blijkt dat er nog meer objecten dan gedacht beschreven moeten worden.

Conservering en restauratie

In 2022 is er na een controle en ontstoffen van alle objecten in het gangdepot besloten een boeken restaurateur de boeken collectie te laten controleren. Uit deze controle bleek dat de boeken over het algemeen in goede staat zijn. Wel wordt er aangeraden de kast waar de boeken staan opnieuw in te richten zodat de boeken beter bewaard kunnen worden. Deze aanbevelingen zullen meegenomen worden in een toekomstig project.

De archeologische Werkgroep Loevesteyn heeft verschillende archeologische objecten gerestaureerd. Een aantal voorwerpen is verstevigd. Ook zijn er een aantal objecttekeningen gemaakt. Hoewel de werkgroep een groot aantal dagen op Loevestein is geweest is er weinig voortgang geweest met de normale werkzaamheden. Dit doordat er vanaf oktober meegeholpen is met het ompakproject.

De werkgroep is een aparte stichting die nauw met Loevestein samenwerkt. Zie voor nadere informatie het jaarverslag van de archeologische Werkgroep Loevesteyn.

Collectievorming, verwerving en afstoting

In 2022 zijn er een aantal objecten van de museale collectie naar de educatieve collectie verplaatst. Hier gaat het over replica's van prenten en schilderijen, en een aantal replica zwaarden. Ze zijn vanuit het geklimatiseerde depot naar de evenementen zolder overgebracht.

Henk Hovenkamp (voormalig bewoner van Loevestein) heeft eind 2022 een persoonlijk archief over verzamelde informatie over de muurschilderingen in de schotse kamer gedoneerd. En ook is er een partij historische bouwtekeningen (sommige uit 1844) geschonken aan Loevestein. Er wordt nog besloten of deze tekeningen misschien beter op locatie zijn in een archief, gezien de nodige zorg.

Tijdelijke bruiklenen

Er was één tijdelijke uitlening van een leren geldbuidel (ca. 1500, G1003788) aan Museum Haarlem t.b.v. de tentoonstelling 'Haarlem 1572 -De stad belegerd en verdedigd', 14 april - 12 september 2022.

Toegankelijkheid collectie

In 2022 is voor het eerst sinds Covid het kasteel weer het hele jaar op een normale manier toegankelijk geweest. Als gevolg waren de archeologische tentoonstelling, de Hugo de Groot collectie en de tentoonstelling 'Denkend aan water' onder normale omstandigheden te bezoeken. Ook zijn de beschrijvingen van een aantal objecten en archeologische objectgroepen verbeterd zodat deze beter vindbaar zijn online. In dat kader is de online beschrijving van de objecten van slot Loevestein met hulp van Collectie Gelderland nu verbonden met het AAT (Art & Architecture Thesaurus) termen netwerk.

Archeologie

Het afgelopen jaar zijn er plannen gemaakt voor een opgraving in het Dragon bastion van de vesting. Het vermoeden bestaat dat hier in de vestingwand nog een middeleeuwse hoektoren bewaard is gebleven. Na vooronderzoek is er door een archeologisch opgravingsbureau gespecialiseerd in vestingwerken en bouwhistorie een offerte voor het onderzoek voorbereid. Het vooronderzoek ligt momenteel voor bij de Omgevingsdienst Rivierenland voor akkoord.

In het kader van deze mogelijke opgraving zijn er al wel metingen gedaan waarbij de werkgroep geassisteerd heeft.

4. Educatie

Educatie is een belangrijk onderdeel van het bestaansrecht van musea en Loevestein ziet als erfgoedlocatie en *lieu de mémoire* hierin een wezenlijke opdracht. In 2022 is een belangrijke stap gezet in de ontwikkeling en het actualiseren van de onderwijsproducten voor primair onderwijs. Het lesprogramma voor het voortgezet onderwijs is ontwikkeld en wordt in een pilot getest. Doel is deze vanaf schooljaar 2023-2024 aan te kunnen bieden. Tevens werkten we weer samen met Amnesty International tijdens hun Write4Rights schrijfactie.

In 2022 ontvingen de museumgidsen hiervoor training over onderwijseducatie en inclusie.

In het kader van het de tentoonstelling 'Denkend aan Water' waren er veel activiteiten op het gebied van educatie:

- In de schoolvakanties diverse workshops en gidsen verhalen
- Water-instaprondleidingen ieder weekend
- Lezingenreeks met 9 lezingen verspreid over het jaar

Aantallen bezoekers Loevestein verdeeld in volwassenen en kinderen								
	2022		2021 (COVID)		2020 (COVID)		2019	
	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%
Volwassenen	63.454	73,3%	36.987	73,3%	32.764	70,0%	49.027	67,1%
Kinderen (tm 18 jr)	23.095	26,7%	13.473	26,7%	14.055	30,0%	24.027	32,9%
<i>in schoolverband</i>	3.207	3,7%	750	1,5%	792	1,7%	3.451	4,7%
<i>anders</i>	19.888	23,0%	12.723	25,2%	13.263	28,3%	20.576	28,2%
Totaal	86.549	100,0%	50.460	100,0%	46.819	100,0%	73.054	100,0%

5. Evenementen

Door de pandemie hebben activiteiten aan het begin van het jaar geen doorgang kunnen hebben (zoals de activiteiten in de kerstvakantie 2021/2022 en de Winterbivak) of vonden plaats in aangepaste vorm. Na het vervallen van de Covid-beperkingen eind januari konden gelukkig alle evenementen volgens plan doorgaan.

De opening van de tentoonstelling Denkend aan Water is groots gevierd met het lichtkunstwerk WATERLICHT in samenwerking met Studio Roosegaarde. Dit zorgde voor bijna 9.000 bezoekers verspreid over één VIP-avond en 2 publieksavonden.

Gedurende het jaar zijn er diverse familie-activiteiten georganiseerd tijdens vakanties en feestdagen. Eindelijk hebben in 2022 het Riddertoernooi en de Kaarsverlichte Rondgang weer plaatsgevonden. Het Riddertoernooi leverde ruim 5.100 bezoekers verspreid over twee dagen op en ook de Rondgangen waren uitverkocht. Loevestein heeft ook deelgenomen aan regionale en landelijke activiteiten, zoals de Waterlinie Fietstour, waarbij Loevestein een stempelpost was. Op 5 mei was het startpunt van Tour de Waal bij Loevestein. Op Laarzendag (14 mei) kreeg iedereen, die op laarzen Loevestein bezocht 20% korting. We deden voor het eerst mee aan de Open Monumentendag, waarbij bezoekers op zaterdag 10 september Loevestein gratis konden bezoeken. Daarbij sloten we in 2022 aan bij het Fortenfestival begin september.

Als randprogrammering rondom de tentoonstelling zijn ook diverse activiteiten georganiseerd; een lezingenreeks op Loevestein, drie bijzondere filmvertoningen in samenwerking met International Filmfestival Gorinchem. Tenslotte heeft de gemeente Gorinchem de Nationale Naturalisatiedag op Loevestein georganiseerd.

Onderzoek en documentatie

In samenwerking met Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed organiseerde Loevestein een eendaags symposium Stromend door de Tijd - Kennis uit het verleden voor de wateropgaven van nu. Hierin kwam de relevantie van erfgoed in de huidige water problematiek aan de orde. Aan het symposium namen toonaangevende sprekers en bijna 100 deelnemers uit binnenland deel. Binnen het vakgebied had het symposium veel impact. Voor Loevestein was het een belangrijke invulling van de platformfunctie en het opbouwen van het wetenschappelijke netwerk.

6. Horeca

De horeca is een belangrijk onderdeel voor een prettig museumbezoek, maar ook een essentieel onderdeel voor de exploitatie en het mogelijk maken van de verschillende activiteiten. Er is hard gewerkt aan de kwaliteit van de dienstverlening door het personeel, de producten en het resultaat is van een hoog niveau.

In 2022 zijn we ook gestart met een horecapunt bij de speeltuin, de Remise. Deze was alleen geopend in de zomervakantie. Ouders kunnen hier genieten, terwijl hun kinderen spelen op de stormbaan ernaast. Met de opening van de Remise ontlasten we de Taveerne in drukke tijden.

In het voorjaar 2022 is de Barak geopend. De Barak is een kiosk buiten het museum, waar bezoekers (veelal fietsers en wandelaars) zonder entreeticket terecht kunnen voor koffie, fris, ijsjes, broodjes of wat lekkers voor onderweg. De Barak is in het weekend en tijdens vakanties geopend.

Bezoekersaantallen en omzet

In 2022 zien we de bezoekersaantallen weer gestaag toenemen. Ten opzichte van 2021 is dit een stijging van 65%. In de horecagelegenheden (Taveerne, Remise en Barak) zien we een lichtere stijging van de horecaomzet, te weten 52%.

Wij zien dat de gemiddelde horecaomzet per bezoeker in 2022 onder druk stond. Het openen van twee extra verkooppunten (de Remise en de Barak) geeft ons de mogelijkheid om de druk van stijgende bezoekersaantallen op onze Taveerne te verminderen. Het assortiment op deze nieuwe horecalocaties is beperkter dan in de Taveerne. Dat maakt dat de gemiddelde besteding op die locaties lager uitvalt dan die in de Taveerne.

Bed & Breakfast

De Bed & Breakfast laat qua kamerbezetting geen onverdienstelijk resultaat zien. Daarentegen zijn de verkopen van horeca-arrangementen (met regio partners) in 2022 sterk verminderd.

	GEREALISEERD 2022				BEGROOT 2023			
	Gerealiseerd aantal 2022	obv 362 dagen	Totale opbrengst per Locatie	Gemiddelde opbrengst per verhuur	Begroot 2023	obv 362 dagen	Totale opbrengst per Locatie	Gemiddelde opbrengst per verhuur
B&B kamers:								
Commissiekamer	101	27,9%	€ 8.146,00	€ 80,65	75	20,7%	€ 6.756,00	€ 90,08
Commandeurskamer	70	19,3%	€ 12.715,00	€ 181,64	90	24,9%	€ 14.058,00	€ 156,20
Officierskamer	97	26,8%	€ 17.836,00	€ 183,88	120	33,1%	€ 18.728,00	€ 156,07
Soldatenhuisje	161	44,5%	€ 16.698,00	€ 103,71	120	33,1%	€ 14.777,00	€ 123,14
Horeca			€ 9.034,00	€ 21,06			€ 39.181,00	€ 96,74
B&B kamers	429		€ 64.429,00		405		€ 93.500,00	

7. Publiek & Toerisme

Voorheen had Loevestein slechts een zeer beperkte aanloop van internationale bezoekers. De historie en het verhaal van Loevestein zijn voor deze groep zeker zeer interessant en een bezoek waardig. Intern zijn hiervoor inmiddels aanpassingen gedaan en is de inzet van marketing en communicatie hierop gericht. Loevestein heeft hiervoor in 2021 bijv. een Adviesrapport Toeristische ontwikkeling (B2B) van Slot Loevestein laten opstellen. Ook hebben we in 2022 deelgenomen aan een FAM-trip georganiseerd vanuit de Dutch Delta Cruise Port, waaruit contacten met zowel de riviercruise- als tourbusorganisaties zijn gekomen.

Algemeen

Loevestein was tot 26 januari 2022 nog gesloten vanwege een nationale lockdown vanwege Covid. De kerstvakantie-activiteiten en de Veldslag in februari konden hierdoor niet plaatsvinden.

Bezoekers

Ondanks de sluiting in januari heeft Loevestein 86.549 bezoekers mogen ontvangen. Hiermee hebben we bijna ons begrote aantal bezoekers in 2022 behaald. Met name Waterlicht in maart en het Riddertoernooi in oktober werden druk bezocht.

8. Zakelijke activiteiten

Door het wegvallen van de Covid-maatregelen in januari 2022 kwamen langzaam de boekingen voor zakelijke en particuliere activiteiten op Loevestein op gang. Voor Loevestein is het culturele ondernemerschap erg belangrijk om de museale en educatieve activiteiten te kunnen financieren. Ook het wegvallen van het slot als verhuurlocatie heeft effect op deze inkomsten gehad. Vanaf oktober 2022 is als alternatief hiervoor Het Brouwhuis geplaatst. Daarmee kunnen weer grotere groepen ontvangen worden. Een tweede tijdelijke voorziening Het Tuighuis wordt voor educatieve ontvangsten ingezet en kan in de avonduren en het weekend ook als extra verhuurlocatie ingezet worden. Zoals ook uit de begroting 2023 blijkt, stellen Het Brouwhuis en in mindere mate Het Tuighuis ons in staat een substantiële hogere horecaomzet te realiseren.

	GEREALISEERD 2022				BEGROOT 2023			
	Gerealiseerd aantal 2022	obv 362 dagen	Totale opbrengst per Locatie	Gemiddelde opbrengst per verhuur	Begroot 2023	obv 362 dagen	Totale opbrengst per Locatie	Gemiddelde opbrengst per verhuur
Opbrengsten Locaties:								
Arsenaal	103	28,5%	€ 35.888,43	€ 348,43	100	27,6%	€ 35.124,00	€ 351,24
Brouwhuis	7	1,9%	€ 4.194,21	€ 599,17	75	20,7%	€ 44.938,00	€ 599,17
Tuighuis	1	0,3%	€ 103,31	€ 103,31	20	5,5%	€ 2.066,00	€ 103,30
Musketier (ontbijtzaal)	1	0,3%	€ 144,63	€ 144,63		0,0%	€ -	€ -
Piekenier	4	1,1%	€ 578,51	€ 144,63		0,0%	€ -	€ -
Schotse kamer	64	17,7%	€ 9.256,20	€ 144,63	60	16,6%	€ 8.678,00	€ 144,63
Waterlinie kamer	22	6,1%	€ 3.181,82	€ 144,63	60	16,6%	€ 8.678,00	€ 144,63
Starshade / Stretchtent	5	1,4%	€ 516,53	€ 103,31		0,0%	€ -	€ -
Taveerne	1	0,3%	€ 144,63	€ 144,63		0,0%	€ -	€ -
Toernooiveld	11	3,0%	€ 681,82	€ 61,98		0,0%	€ -	€ -
Zitkuil	1	0,3%	€ 61,98	€ 61,98		0,0%	€ -	€ -
Horeca			€ 110.333,00	€ 501,51			€ 496.016,00	€ 1.574,65
	220		€ 293.943,07		315		€ 595.500,00	

9. Communicatie en marketing

In 2022 is een nieuw Hoofd Communicatie & Publiek aangetrokken. Deze heeft een vernieuwd Communicatie- en marketingplan is opgesteld.

In 2022 stond de tentoonstelling Denkend aan Water centraal. De marketinginspanningen waren grotendeels hierop gebaseerd. Naast een grote abricampagne en flyeractie zijn ook de social mediakanalen en de website hiervoor ingezet. Bij activiteiten waarbij samenwerkingen werden aangegaan is ook gebruik gemaakt van de social media kanalen van deze partners.

Aan het einde van het jaar hebben we nog een commercial op landelijke televisie kunnen inzetten.

Media aandacht

Online campagne	Kidsproof promotiecampagne regio Den Bosch Dagjeweg.nl promotiecampagne NBTC : Bring yourself <ul style="list-style-type: none"> • Media België - 946.899 impressies • Media Duitsland - 2.343.000 impressies New Sales Company <ul style="list-style-type: none"> • Denkend aan Water - impressies: 986.325 Prospecting: 691.371 clicks: 1417 CTR: 0.205% Retargeting: 296.186 clicks: 541 CTR: 0,183% NPO: <ul style="list-style-type: none"> • Denkend aan Water - impressies: 404.040 clicks: 769 CTR: 0,19% DPG: <ul style="list-style-type: none"> • Denkend aan water - impressies: 418.944 clicks 891 CTR: 0,21%
Google Grant	Weergave ruim 946.147 keer; doorklik 71.760 (CTR 7%). De top 3 campagnes in 2022: <ul style="list-style-type: none"> • Activities • Brand Awareness • Free Time
Advertenties op Facebook en Instagram	Denkend aan Water <ul style="list-style-type: none"> • Bereik: 4137 • Clicks: 66 Zomervakantie activiteiten: <ul style="list-style-type: none"> • Bereik: 11607 • Clicks: 339
Advertenties in print	Familie: <ul style="list-style-type: none"> • Fabulous Mama • Kidz Museumgidz Scholen: <ul style="list-style-type: none"> • School en Schoolreis • Nationaal Schoolreis Magazine – oplage 17.000 (onder basisscholen) • AVS special – lesmateriaal – oplage 5.000 • ICC gids – oplage 9. Toerisme: <ul style="list-style-type: none"> • Uit in de Regio - oplage 90.000 • Camping Felishoeve wandelgids • Vakantieplezier Bommelerwaard - oplage 22.000 • Camping Slingeland Algemeen: <ul style="list-style-type: none"> • Margriet - oplage ca 115.000; bereik ca 550.000

	<ul style="list-style-type: none"> • Het Kontakt – Rondje Regio • Kastelen & Tuinen • Bommelerwaardgids - oplage 22.000
Folders en flyers	<p>Regio:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Provincie Noord-Brabant (m.u.v. rayon 4 en 6) • Rijk van Nijmegen • Provincie Zuid-Holland • Provincie Utrecht <p>Periode en oplage:</p> <ul style="list-style-type: none"> • april-mei: 9.750 folders • juni – augustus: 7.500 folders • september-oktober (Riddertoernooi) 5.000 flyers • november- december (Kerst) 2.650 flyers <p>Overig:</p> <ul style="list-style-type: none"> • VVV-kantoren 1.550 folders. • Start van het seizoen: 12.100 kleurplaten
TV Commercial	<p>Denkend aan Water</p> <p>23 x uitgezonden</p> <p>Spot van 15 seconden</p> <p>Bereik ca. 1,4 miljoen</p>

Online bezoekers:

- website: 377.033 bezoekers (stijging van 35% t.o.v. 2021); unieke gebruikers: 275.134
- facebook: 8.727 volgers; bereik: 797.825 (stijging van 16% t.o.v. 2021)
- Instagram: 2.545 volgers; bereik: 184.299
- LinkedIn: 1.205 volgers
- twitter: 2.618 volgers
- podcast Grootspraak: 20.407 downloads (2 seizoenen; via Vrienden van Slot Loevestein)

10. Vastgoed & facilitaire zaken

In 2021 liep de vijf jaar durende pilot af, waarin Loevestein ageerde alsof het de eigenaar van de vesting was. Deze pilot moet leiden tot een nieuw huisvestingsstelsel voor alle rijksmusea. De pilot is geëvalueerd. Het Ministerie OCW heeft besloten om 2022 en 2023 als tussenjaar in te stellen waarin het tot een nieuw definitief stelsel met de rijksmusea wil komen. Loevestein is zich daarop aan het voorbereiden en onderzoekt daarvoor de gevolgen en benodigde randvoorwaarden om goed huisvaderschap op zich te kunnen nemen.

Ondertussen levert Loevestein als lid van de Werkgroep Verduurzaming van Rijksmusea een bijdrage. Verdere informatie over verduurzaming en het Green Key-certificaat is te vinden onder hoofdstuk 7: Maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Onderhoud en grootonderhoud

De gebouwen en bouwwerken zijn de belangrijkste collectie-items van museum Loevestein. Loevestein ziet het als kerntaak om dit nationale erfgoed te bewaken, in stand te houden en toegankelijk te maken.

In 2021 heeft Loevestein de meerjarige pilot van 'eigenaarschap' geëvalueerd en zet in op de continuering van de bestaande werkwijze. Bij een formalisering van de huidige situatie, waarvan Loevestein groot voorstander is, moeten wel afspraken gemaakt worden over het achterstallige

onderhoud bij begin van de pilot (toen ter waarde van 1,2 miljoen euro) en overige beheerskosten en risico's (scheuren van wallen door droge zomers, schade door hoogwater en bevers etc.). In 2022 worden de afspraken verder concreet gemaakt. Loevestein heeft een Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) tot 2035 opgesteld. Conform dat plan hebben we in 2022 het houtwerk van het kasteel geschilderd.

Groenbeheer

Voor dit project is in 2020 een visieplan geschreven. Hiermee wordt vastgesteld, hoe het groen er over 100 jaar uit ziet. Dit plan is gebaseerd op de militaire geschiedenis van deze locatie. In 2022 zijn hierop geen activiteiten geweest. Wel merken we dat we last hebben van de aanwezigheid van de bever en dit geeft schade aan 20 bomen. Ook de dijklichamen zijn beschadigd. Wij zijn nu in overleg met Waterschap en Provincie om te bespreken hoe hiermee om te gaan.

11 Veiligheid

Loevestein heeft de calamiteitenplannen geactualiseerd. Deze zijn in 2022 opgeleverd. De organisatie beschikt over veel BHV-ers en de interesse voor deelname aan (opfris)cursussen is groot. De calamiteitstraining met brandweer heeft in maart 2022 plaatsgevonden. De meldinstallatie is maandelijks gecontroleerd conform afspraak verzekering.

Op gebied van cyberveiligheid hebben we tweestapsverificatie ingevoerd. Daarbij is een aanvullende verzekering voor cybercriminaliteit afgesloten. Uitgangspunt is dat we dit continu monitoren en actualiseren.

De veiligheid van bezoekers, medewerkers en vrijwilligers is voor Loevestein een permanent aandachtspunt. Risico's willen we voor onze bezoekers tot een minimum beperken en tegelijk ook bewustmaken daarvan via onze verschillende communicatiemiddelen. Standaard zijn de BHV-trainingen, Arbo-toezicht, HACCP-controle etc. voor het personeel. Uiteraard is gastvrijheid voor ons van groot belang en zijn passende omgangsvormen voor een veilig klimaat vanzelfsprekend. Tegelijk zien we ook ontwikkelingen in de samenleving waarvoor we onze medewerkers preventief willen beschermen door training in omgaan met agressie. In 2022 hebben we een gastvrijheidstraining georganiseerd voor onze publieksmedewerkers.

12 Personeel & organisatie

Loevestein heeft verschillende 'bedrijfstacken': het 'museum- en educatiebedrijf', het 'facilitaire bedrijf' voor onderhoud en beheer van het erfgoed en ondersteunend en zakelijk het 'horecabedrijf' met de B&B. Gezien de breedte van de organisatie is er per bedrijfsonderdeel slechts beperkte bezetting. In de lijn van de ambities (zie Ambitieplan 2030 en 20P20), de professionalisering en om de kwetsbaarheid van de organisatie te verminderen is de personele bezetting versterkt.

Het Loevestein team bestaat per einde boekjaar uit 38 betaalde medewerkers (30 vrouwen en 8 mannen) waarvan 10 medewerkers (3 vrouwen en 7 mannen) fulltime in dienst zijn en 28 medewerkers (27 vrouwen en 1 man) parttime in dienst zijn:

Tabel: Medewerkers verdeling FTE en M/V

Afdelingen	Medewerkers	FTE	Vrouw / Man
Directie & Beleid	2.0	2.00	1 / 1
Museumbedrijf	9.5	4.71	8.5 / 1
Horecabedrijf	4.0	3.95	2 / 2
Facilitairbedrijf	5.0	4.00	2 / 3
Communicatie & Publiek	13.5	9.38	13.5 / 0
Financiën en Organisatie	4.0	2.71	3 / 1
Totalen	38 medewerker	26.75 FTE	30 / 8

In 2022 is het schoonmaakpersoneel overgenomen. Daarbij is ook een aantal horecamedewerkers overgenomen. Loevestein is onveranderd van plan om het vaste horecapersoneel over te nemen van de payroller en deze in eigen dienst nemen (Horeca CAO). De wens is om één organisatie te vormen en de samenhang sterker te maken. In 2023 gaan we hiermee verder. Ook is in 2022 een externe vertrouwenspersoon aangetrokken en een medewerker HR.

Vrijwilligers

In 2022 mocht het museum opnieuw dankbaar gebruik maken van de inzet van vele vrijwilligers. Het was heel fijn dat er weer een aantal grote evenementen kon worden georganiseerd, zoals WATERLICHT en het Riddertoernooi. Ook is er veel werk verzet door vrijwilligers, zowel de archeologische werkgroep als daarbuiten, in het behoud van de collectie. Vrijwilligers blijven voor Loevestein onmisbaar. Binnen de beleidsperiode wil Loevestein de manier van het 'binden, boeien en behouden' van vrijwilligers moderniseren. In 2022 is hiermee een begin gemaakt. In 2023 zal dit verder uitgewerkt worden.

Gidsen

Voor de gidsen is een nieuwe Teamleider gestart. De gidsen hebben voor alle vakanties verhalen ontwikkeld, die aansloten bij de tentoonstelling Denkend aan water of de Maand van de geschiedenis.

In 2022 hebben we totaal 3.420 uren ziekteverzuim gehad. Gemiddeld is dat 1,83 FTE. Op basis van 48.035 verloonde uren per jaar komen we uit op 7,12% ziekteverzuim. Uit het jaarverslag van de vertrouwenspersoon van Loevestein blijkt dat er vanuit medewerkers van Loevestein in 2022 geen melding is gedaan.

In 2022 heeft Loevestein één digitaal plenair overleg en twee fysieke plenaire overleggen met het personeel kunnen organiseren.

13 Beleid & Ontwikkeling

Met alle ambities van Loevestein is het belangrijk om beleid en development in de organisatie te versterken en structureel in te bedden. Sinds 2021 is hierin voorzien middels een projectmanager Beleid & Ontwikkeling. Door deze projectmanager wordt met name gewerkt aan het project Doorontwikkeling Munnikenland – Slot Loevestein (zie onder projecten toelichting hierop).

Fondsenwerving in de breedste zin is met de ambitie zoals beschreven in het Ambitieplan 2030 en het Beleidsplan 2021-2024 en absolute noodzakelijkheid. In 2022 zijn financiële middelen gezocht voor de tentoonstelling Denkend aan water en voor een aantal Haalbaarheidsstudies Klimatisering.

Voor de ontwikkeling maar ook als bewijs van het maatschappelijke draagvlak is een sterke relatie met de Vrienden van Slot Loevestein van belang. Loevestein heeft in 2021 een plan ontwikkeld om de

relatie te versterken, de organisatie aan te passen aan de vele veranderingen van de afgelopen jaren en de administratieve last te beperken. Loevestein is hierover met het bestuur in gesprek. 2022 en 2023 zijn hierin een transitiejaar. Samen met het bestuur van de Vrienden van Slot Loevestein wordt een plan opgesteld om gezamenlijk te werken aan een toekomstbestendige samenwerking passend bij de nieuwe missie, visie en organisatie van Loevestein.

14 Mobiliteit

Historisch gezien is er een goede reden waarom Loevestein zo moeilijk bereikbaar is. Vandaag de dag is het nog steeds een grote uitdaging voor de bezoekers om bij deze vesting op het eiland tussen de rivieren te komen. Tegelijkertijd vragen aanpassingen in de mobiliteit ook een lange voorbereidingstijd. Met de verschillende vervoerders en lokale en regionale overheden wordt hierover regelmatig overleg gevoerd. In 2022 is bij de parkeerplaats van Loevestein een halte gerealiseerd voor de RRR-taxi. Ons doel is om een OV-hub te worden voor verbindingen tussen de provincie Gelderland en de provincie Noord-Brabant. Voor Loevestein is dit van belang voor een betere bereikbaarheid door bezoekers zonder eigen vervoer. Daarbij hopen we zo bij te dragen aan het voorzieningenniveau in de regio.

Eind 2022 is de aanlegsteiger met een kleine aanpassing gereed gemaakt voor de ontvangst van een riviercruiseboot. Daarbij is door Riveer een aanpassing gedaan om vanaf voorjaar 2023 te gaan varen met elektrische veerboten. Beide schepen kunnen nu nog niet gelijktijdig aanleggen. Doel is om de steiger in de toekomst verder aan te passen om juist wel gelijktijdig allerlei watervoermaatschappijen te kunnen ontvangen. De aanpassing van de steiger valt ook onder het project Doorontwikkeling Munnikenland-Slot Loevestein (zie onder projecten verdere toelichting).

15 Projecten

Samenwerking Rijzend Water

In samenwerking met GeoFort en Camping Felis Hoeve is in het kader van de Gelderse Thematische Verhaallijnen Nieuwe Hollandse Waterlinie en Mens, natuur en klimaat in het licht van historie en actualiteit het project Rijzend Water opgezet. Voor beiden tentoonstellingen in het teken van water werd een arrangement voor gasten van Camping Felis Hoeve gemaakt. Uiteindelijk is deze aanbieding ook aangeboden aan andere campings en B&B's in de directe regio.

Museale herinrichting

Zie voor toelichting hierop hoofdstuk 3.2 Museum.

Doorontwikkeling Munnikenland – Slot Loevestein

Loevestein heeft een duidelijke keuze gemaakt om de activiteiten te ontvlechten en de museale functie voorop te stellen. Dat betekent dat we tijdelijke belemmerd zijn in het realiseren van inkomsten uit verhuur. Gedeeltelijk is dit sinds oktober 2022 opgevangen door de tijdelijke voorzieningen Het Brouwhuis en Het Tuighuis. Echter, om gedegen aan de toekomst te blijven bouwen wil Loevestein daarom ruimten creëren door herbouw van historische gebouwen.

Hiervoor wordt sinds 2021 aan een Masterplan gewerkt (oplevering zomer 2023). Dit bouwt voort op de haalbaarheidsstudie toeristisch-recreatieve ontwikkeling Munnikenland en Slot Loevestein.

Financieel wordt dit ondersteund vanuit RegioDeal Rivierenland. Loevestein gaat met alle stakeholders werken aan de integrale verhaallijn en gebiedsontwikkeling. Hierdoor zal een landelijk icoon ontstaan waarin cultuurhistorie, natuur en water op een unieke manier bij elkaar komen.

Als onderdeel van dit traject is in 2022 volgens de Unesco regelgeving een Effectenbeoordeling Heritage Impact Assessment (HIA) en Cultural Heritage Evaluation Report (CHER) opgesteld in samenspraak met Staatsbosbeheer, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Monumentencommissie Zaltbommel, Gemeente Zaltbommel, TPAHG, Stichting Boei en Land-ID.

Genieloods

Na afronding van de HIA en CHER is het traject voor de Genieloods weer opgepakt. Dit traject kost wederom meer tijd, waardoor de planning bijgesteld is naar realisatie in voorjaar 2025.

Inmiddels is in 2022 ook gestart met het opstellen van een Programma van Eisen voor de realisatie van een Bezoekerscentrum inclusief overnachtingsmogelijkheden in het Munnikenland.

FINANCIEN

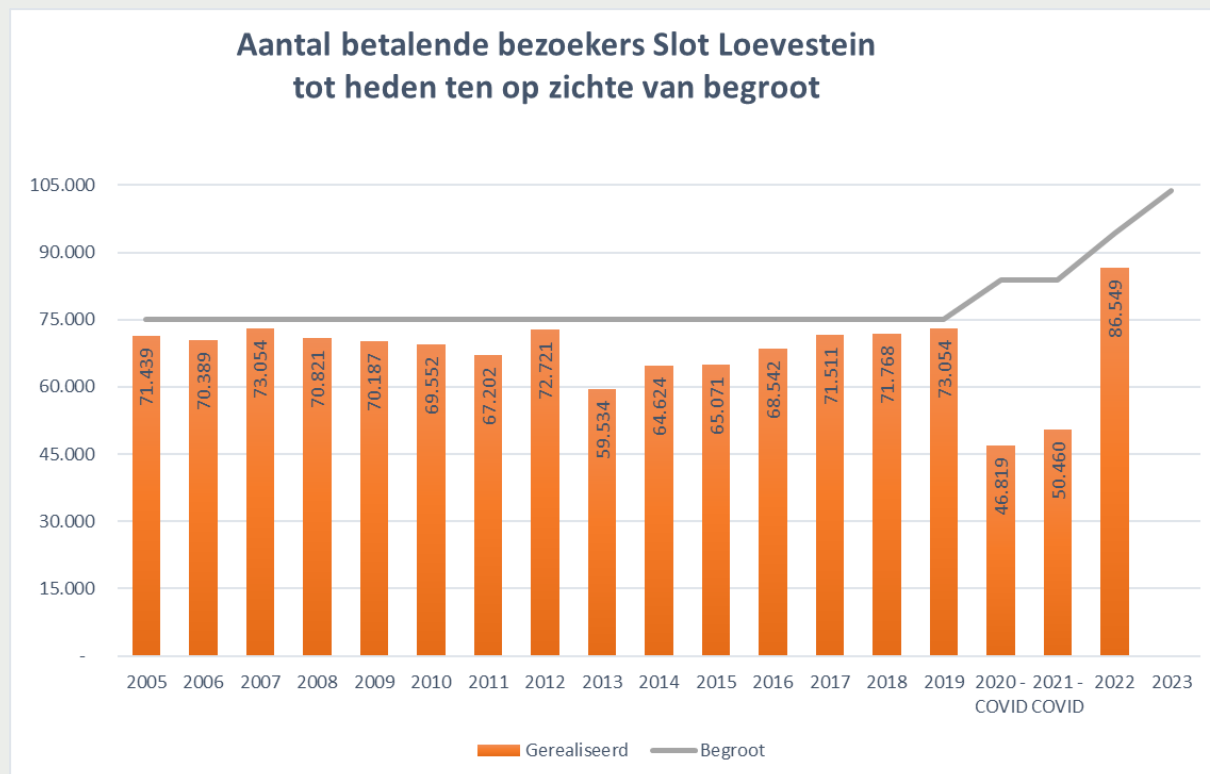
1. Inkomsten

Het museum betreft inkomsten uit vier onderdelen (subsidie, zakelijke en horecaopbrengsten en entreegelden). Het streven is om met de verschillende inkomstenstromen meer stabiliteit en onafhankelijkheid te realiseren.

Naast de reguliere en incidentele subsidies worden eigen inkomsten gegenereerd uit de museale activiteiten zoals kaartverkoop en de inkomsten uit het museumcafé, de museumwinkel, de museale evenementen, rondleidingen en kinderfeestjes. Daarnaast zijn er de indirecte inkomsten uit de commerciële activiteiten van de horeca-exploitatie, trouwplechtigheden, foto- en filmopnames en overnachtingen. Als laatste zet Loevestein zich in om via fondsen- en sponsorwervingsactiviteiten nieuwe presentaties en programmering te kunnen realiseren. In 2022 zijn hieruit voor de tentoonstelling Denkend aan Water, WATERLICHT en klimatiseringsonderzoeken extra middelen geworven.

Drie van de vier gemeenten in de Vestingdriehoek ondersteunen Loevestein jaarlijks met een vaste bijdrage. De gemeente Zaltbommel € 50.000, Gorinchem en Altena elk € 10.000. Deze gemeenten hebben ook een belangrijke bijdrage gedaan aan het project Doorontwikkeling Munnikenland - Slot Loevestein. Ook de toekenning van een subsidie van de provincie Gelderland is in dit verband van groot belang, waarmee het project in het kader van de RegioDeal Rivierenland een belangrijke impuls krijgt.

Tabel: aantal betalende bezoekers sinds 2005

Tabel: aantal begrote betalende bezoekers per maand sinds 2019

Begrote aantallen bezoekers Rijksmuseum Slot Loevestein										
Maanden	2023 (begroot)		2022		2021		2020		2019	
	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%
Januari	3.750	3,6%	3.539	3,8%	3.351	4,0%	3.351	4,0%	3.000	4,0%
Februari	3.750	3,6%	6.204	6,8%	5.027	6,0%	5.027	6,0%	4.500	6,0%
Maart	6.000	5,8%	4.546	4,8%	4.189	5,0%	4.189	5,0%	3.750	5,0%
April	8.500	8,2%	5.962	6,3%	5.027	6,0%	5.027	6,0%	4.500	6,0%
Mei	15.500	15,0%	10.080	10,7%	8.378	10,0%	8.378	10,0%	7.500	10,0%
Juni	11.500	11,1%	7.779	8,3%	7.540	9,0%	7.540	9,0%	6.750	9,0%
Juli	11.500	11,1%	12.053	12,8%	10.891	13,0%	10.891	13,0%	9.750	13,0%
Augustus	11.100	10,7%	18.345	19,5%	15.917	19,0%	15.917	19,0%	14.250	19,0%
September	8.000	7,7%	7.618	8,1%	7.540	9,0%	7.540	9,0%	6.750	9,0%
Oktober	14.000	13,5%	10.111	10,7%	7.540	9,0%	7.540	9,0%	6.750	9,0%
November	4.000	3,9%	2.868	3,0%	3.351	4,0%	3.351	4,0%	3.000	4,0%
December	6.072	5,9%	5.142	5,5%	5.027	6,0%	5.027	6,0%	4.500	6,0%
Totaal	103.672	100,0%	94.247	100,0%	83.775	100,0%	83.775	100,0%	75.000	100,0%

Tabel: aantal gerealiseerde betalende bezoekers per maand sinds 2019

Gerealiseerde aantallen bezoekers Rijksmuseum Slot Loevestein										
Maanden	2023		2022 (1 mnd COVID waarvan 3 wk gesloten)		2021 (12 mnd COVID waarvan 5,5 mnd gesloten)		2020 (10 mnd COVID waarvan 3 mnd gesloten)		2019	
	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%
Januari	-	0,0%	505	0,6%	180	0,4%	2.735	5,8%	2.743	3,8%
Februari	-	0,0%	3.172	3,7%	-	0,0%	3.184	6,8%	4.809	6,6%
Maart	-	0,0%	13.204	15,3%	10	0,0%	1.282	2,7%	3.524	4,8%
April	-	0,0%	7.691	8,9%	446	0,9%	-	0,0%	4.621	6,3%
Mei	-	0,0%	9.484	11,0%	201	0,4%	-	0,0%	7.813	10,7%
Juni	-	0,0%	7.440	8,6%	4.983	9,9%	3.457	7,4%	6.030	8,3%
Juli	-	0,0%	8.317	9,6%	9.922	19,7%	9.771	20,9%	9.343	12,8%
Augustus	-	0,0%	11.457	13,2%	17.701	35,1%	11.949	25,5%	14.220	19,5%
September	-	0,0%	6.155	7,1%	6.017	11,9%	5.546	11,8%	5.905	8,1%
Oktober	-	0,0%	12.131	14,0%	7.242	14,4%	6.385	13,6%	7.837	10,7%
November	-	0,0%	3.094	3,6%	2.094	4,1%	1.613	3,4%	2.223	3,0%
December	-	0,0%	3.899	4,5%	1.664	3,3%	897	1,9%	3.986	5,5%
Totaal	0	0,0%	86.549	100,0%	50.460	100,0%	46.819	100,0%	73.054	100,0%

In 2022 was Slot Loevestein tot 26 januari gesloten vanwege Covid-maatregelen. Ondanks deze maand sluiting wisten 86.549 bezoekers Loevestein te vinden. Dat is 18% stijging ten opzichte van het totale aantal betalende bezoekers in 2019 (benchmark).

In de situatie van een normale maand in januari en een normale opstart van het jaar hebben wij er vertrouwen in dat we het begrote aantal bezoekers voor 2022 grotendeels behaald zouden hebben. Daarbij zien we een betere verdeling over het gehele jaar t.o.v. 2019 van bezoekers.

Tabel: verdeling museumkaarthouders en reguliere bezoekers

Aantallen bezoekers Loevestein verdeeld in reguliere bezoekers en museumkaart bezoekers										
	2023 (begroot)		2022		2021 (COVID)		2020 (COVID)		2019	
	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%
Reguliere bezoekers	72.735	70%	62.015	72%	34.151	68%	30.354	65%	50.419	69%
Volwassen (vol.tarief)	-	0%	19.969	32%	15.942	47%	15.195	50%	18.049	36%
Kind (minderjarige.tarief)	-	0%	6.897	11%	5.004	15%	9.651	32%	8.718	17%
Gratis	-	0%	3.828	6%	1.923	6%	1.122	4%	3.366	7%
Gratis - Waterlicht / Monumentendag	-	0%	8.719	14%	-	0%	-	0%	-	0%
Overige tarieven	-	0%	22.602	36%	11.282	33%	4.386	14%	20.286	40%
Museum kaart bezoekers	30.937	30%	24.534	28%	16.309	32%	16.465	35%	22.635	31%
Volwassen	-	0%	18.284	75%	12.225	75%	11.297	68,6%	15.918	70,3%
Kind	-	0%	6.250	25%	4.084	25%	5.168	31,4%	6.717	29,7%
Totaal	103.672	100%	86.549	100%	50.460	100%	46.819	100%	73.054	100%

In 2022 zien we dat het procentuele aantal bezoekers met een Museumkaart ten opzichte van de voorgaande jaren verder is afgenomen en zitten we op een verdeling 72%/28%. In 2023 verwachten we op een verdeling van 70%/30% uit te gaan komen.

Tabel: omzet per relevante bezoeker

Omzetten uitgedrukt per relevante bezoeker										
	2023 (begroot)		2022		2021 (COVID)		2020 (COVID)		2019	
	Aantallen		Aantallen		Aantallen		Aantallen		Aantallen	
Reguliere bezoekers	72.735		62.015		34.151		30.354		50.419	
Museumkaart bezoekers	30.937		24.534		16.309		16.465		22.635	
Totaal bezoekers	103.672		86.549		50.460		46.819		73.054	
	Omzet	€ p/bez	Omzet	€ p/bez	Omzet	€ p/bez	Omzet	€ p/bez	Omzet	€ p/bez
Entreegelden (/ reguliere bez.)	€ 727.350	€ 10,00	€ 531.326	€ 8,57	€ 360.328	€ 10,55	€ 315.960	€ 10,41	€ 473.309	€ 9,39
Museumkaarten (/ museumkaart bez.)	€ 216.560	€ 7,00	€ 260.449	€ 10,62	€ 147.939	€ 9,07	€ 131.489	€ 7,99	€ 163.513	€ 7,22
Taveerne (/ totaal aantal bez.)	€ 515.000	€ 4,97	€ 351.511	€ 4,06	€ 230.263	€ 4,56	€ 174.138	€ 3,72	€ 360.553	€ 4,94
Winkelverkoop (/ totaal aantal bez.)	€ 97.850	€ 0,94	€ 67.406	€ 0,78	€ 37.044	€ 0,73	€ 15.524	€ 0,33	€ 63.110	€ 0,86
Rondleidingen	€ 35.000		€ 25.054		€ 7.437		€ 2.795		€ 18.907	
Totaal	€ 1.591.760	€ 15,35	€ 1.235.746	€ 14,28	€ 783.011	€ 15,52	€ 639.906	€ 13,67	€ 1.079.392	€ 14,78

De gemiddelde totale omzet per bezoeker is met €14,28 licht afgenomen ten opzichte van 2019 en deze is ook ten opzichte van begroot (€14,75) lager uitgevallen. Het gratis bezoek aan Waterlicht heeft een drukkend effect gehad op het gemiddelde. Het gekozen uitgangspunt voor de begroting van 2023 is met €15,35 voorzichtig gesteld.

In 2022 zijn de basistoegangsprijzen met €0,50 verhoogd ten opzichte van de drie voorgaande jaren. In 2023 zijn de basistoegangsprijzen aan de kassa met €1,00 omhoog gegaan en is de online toegangsprijs gelijk gebleven. Zo stimuleren we bezoekers online hun ticket te kopen en efficiënter aan de receptie te kunnen helpen.

2. Exploitatieresultaat

In 2022 is een negatief exploitatieresultaat gerealiseerd van € 420.564. In de begroting over het boekjaar 2022 ging men uit van een negatief exploitatieresultaat van € 172.952.

Deze negatieve overschrijding van het resultaat is te wijten aan enerzijds de tegenvallende opbrengsten uit zakelijke activiteiten als ook extra lasten zijnde personeelslasten en onvoorziene lasten uit projecten.

De verdeling van het exploitatieresultaat over het boekjaar 2022 is toegelicht onder Eigen Vermogen in de jaarrekening (pagina 48).

TOEKOMSTVISIE EN CONTINUITEIT

1. Algemeen

De bouw van het kasteel begon in 1357. Het had door de eeuwen heen verschillende functies, maar was voornamelijk van militaire betekenis. De militaire functie ging in 1951 verloren. Pas sinds 1994 is het rijksmonument Loevestein verzelfstandigd als stichting Museum Slot Loevestein. Als rijks-gesubsidieerd museum valt het onder het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

In 2021 is Loevestein met alle rijksmusea opgenomen in de Erfgoedwet. Dat geeft Loevestein de lang verwachte erkenning van de nationale status en de benodigde stabiliteit om te kunnen werken aan de verdere ontwikkeling en te bouwen aan de toekomst. Tevens is Loevestein als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in 2021 een Unesco werelderfgoed. Sinds 2022 is de statutaire naam van het museum gewijzigd in Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein.

Loevestein had gelukkig een gezonde uitgangspositie bij begin van de pandemie, maar zonder de steun van het rijk en andere partners waren de ambities teniet gedaan en was het bereikte ernstig bedreigd geweest. Doordat de gevolgen van de pandemie ook nog in 2022 voelbaar waren heeft het ministerie van OCW zijn verantwoording genomen en heeft het museum nog een steunpakket mogen ontvangen.

Na het einde van de pandemie is niet alles meteen weer naar het oude normaal terugkeren. Veel ouderen en vaste museumbezoekers hebben de weg terug naar de musea gevonden. De verwachting is, dat in 2023 dat wel weer normaliseert, maar hiervoor moeten extra inspanningen verricht worden. Ook het grote aantal buitenlandse reizen wordt mogelijk weer minder, doordat het inhaaleffect af neemt (en alle coupons gebruikt zijn).

Bezoekers hebben nog steeds extra behoefte om buitenruimte te bezoeken en drukke centra te mijden. Er is ook meer behoefte aan zingeving en verdieping. Van deze trends kan Loevestein profiteren. De verwachting is dat het themajaar 'Staatsgevangenis' tot de verbeelding spreekt en een groter publiek weet te bereiken dan het afgelopen jaar. Het onderliggende thema Vrijheid van Meningsuiting is actueel en relevant.

Een bedreiging vormt wel de onzekere situatie in de wereld. De oorlog in de Oekraïne is nog onvoorspelbaar en heeft gevolgen voor inflatie. De wereldwijde economische ontkoppeling drijft prijzen verder op en mogelijk ontstaan tekorten aan materialen en daarmee hogere kosten.

Ook is veel personeel gewisseld. Er is een groot tekort aan geschoold personeel over alle sectoren. Loevestein is een sterk merk en gewilde werkplek, maar door de afgelegen ligging en sterk stijgende salarissen in andere branches kan dit in de toekomst tot knelpunten leiden.

Klimatologische veranderingen hebben ook het risico, dat het of te warm of te nat wordt om het erfgoed te bezoeken. Hiervoor moeten extra voorzieningen gerealiseerd worden.

Tevens is Loevestein kwetsbaar op mobiliteitsgebied. Verkeersdrukte en files beperken de toegangswegen naar het museum op het eiland tussen de rivieren. Ook bezuinigingen op veren kunnen de bereikbaarheid over het water belemmeren. Met partners, gemeenten en provincies proberen we dit te ondervangen en te verbeteren.

2. Werkbegroting 2023

Hieronder is de begroting van 2022 weergegeven, welke aansluit aan de meerjarenbegroting van het Beleidsplan 2021-2024.

Werkbegroting 2023	Begroot boekjaar 2022	Gerealiseerd boekjaar 2022
	€	€
BATEN		
Eigen inkomsten		
1 Publieksinkomsten binnenland (2+3):	1.591.760	1.235.746
2 Kaartverkoop	943.910	791.775
3 Overige publieksinkomsten	647.850	443.971
4 Publieksinkomsten buitenland	-	-
5 Totaal Publieksinkomsten (1+4)	<u>1.591.760</u>	<u>1.235.746</u>
6 Sponsorinkomsten	-	-
7 Vergoeding coproductent	-	-
8 Overige directe inkomsten	<u>8.600</u>	<u>237.772</u>
9 Totaal overige directe inkomsten (6+7+8)	<u>8.600</u>	<u>237.772</u>
10 Totaal Directe inkomsten (5+9)	<u>1.600.360</u>	<u>1.473.518</u>
11 Indirecte inkomsten	<u>691.000</u>	<u>364.297</u>
12 Private middelen — particulieren incl. vriendenverenigingen	-	-
13 Private middelen - bedrijven	-	-
14 Private middelen — private fondsen	-	-
15 Private middelen — goede doelenloterijen	-	-
16 Totaal bijdragen uit private middelen (12+13+14+15)	<u>-</u>	<u>-</u>
17 Totaal eigen inkomsten (10+11+16)	<u>2.291.360</u>	<u>1.837.815</u>
18 Baten in natura	-	-
19 Totaal structureel OCW (20+21+22+23)	<u>962.460</u>	<u>916.629</u>

	Begroot boekjaar 2023	Gerealiseerd boekjaar 2022
	€	€
20 OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	98.901	94.191
21 OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	738.607	703.435
22 OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	124.953	119.003
23 OCW: Kaderregeling exploitatiesubsidies onderzoek en wetenschap	-	-
24 Totaal structureel Provincie	-	-
25 Totaal structureel Gemeente	77.260	77.260
26 Totaal structureel publieke subsidie overig	-	-
27 Totale structurele subsidies (19+24+25+26)	1.039.720	993.889
28 Incidentele publieke subsidies	-	291.600
29 Totaal subsidies (27+28)	1.039.720	1.285.489
TOTALE BATEN (17+18+29)	3.331.080	3.123.304
LASTEN		
1 Personeelslasten	1.815.455	1.761.297
2 Huisvestingslasten	714.127	662.939
3 Afschrijvingen	93.700	346.076
4 Aankopen	-	-
5 Overige lasten	826.998	764.658
TOTALE LASTEN (1+2+3+4+5)	3.450.280	3.534.970
6 Saldo uit gewone bedrijfsvoering (Totale baten - Totale lasten)	-119.200	-411.666
7 Saldo rentebaten /-lasten	-	8.898
8 Mutaties Aankoopfonds	-	-
EXPLOITATIERESULTAAT (6+7+8)	-119.200	-420.564

3. Resultaatbestemming 2023

	Begroot 2023	Boekjaar 2022
Algemene reserve	-	-258.994
Bestemmingsreserve afschrijving Masterplan fase I	-	-33.985
Bestemmingsreserve herinrichting 2021-2024	-95.000	-127.585
Bestemmingsreserve ambitieplan 2032	-24.200	-
Totale Resultaatbestemming	-119.200	-420.564

4. Strategie bij tegenvallende inkomsten

Loevestein heeft in het verleden ingezet op inkomsten uit verschillende bronnen. Naast kaartverkoop en omzet als gevolg van het museumbezoek is ook met succes cultureel ondernemerschap getoond door het verhuur van ruimten en het aanbod van horeca.

Deze spreiding van de inkomsten blijft voor Loevestein van belang. Loevestein wil naast de dagjesmensen (Nederlandse recreanten) ook nieuwe doelgroepen aanspreken. Daarbij is het behoud van de bestaande doelgroep wel wezenlijk. Door een bredere doelgroep (bij voorkeur ook jonger en meer divers) is een bezoekersgroei makkelijker realiseerbaar en kunnen tegenslagen bij de ene doelgroep door de andere gecompenseerd worden.

Voor de zakelijke activiteiten en horeca zijn betere voorzieningen gerealiseerd waardoor de kansen voor verhuur zijn toegenomen. We volgen trends en ontwikkelingen van de markt en analyseren wat door de klant aan faciliteiten en service gevraagd wordt. Marketing en acquisitie zijn daarvoor van doorslaggevende betekenis en moeten in de komende tijd een sterkere rol krijgen.

Voor de ontwikkeling van Loevestein willen we voorkomen doelstellingen bij te moeten stellen. Door het over de afgelopen jaren opgebouwde eigen weerstandsvermogen met een aantal bestemmingsfondsreserves én door de steun van het rijk tijdens de pandemie is dat ook niet nodig geweest. Wel hebben we ingeteerd en moeten we waken over een verantwoorde reserve.

Omdat bezuinigingen en aanpassing in het personeelsbestand enkel kortstondig een oplossing zijn, maar meestal met verlies van kennis en ervaring gepaard gaan, proberen we dat tot het laatst uit te stellen, maar het zijn uiteraard instrumenten in de financiële gereedschapskist.

Door de onzekerheden van de afgelopen jaren is het belangrijk om nog actiever opbrengsten en kosten te monitoren en de kritieke prestatie indicatoren in beeld te hebben.

5. Risico's en onzekerheden

De borging van Loevestein in de erfgoedwet maakt de kwetsbaarheid van onderhoud van het erfgoed en de collectie geringer. De minister van OCW heeft tijdens de pandemie haar ministeriële verantwoordelijkheid jegens Loevestein genomen, waardoor een zekere afhankelijkheid van de steun van het rijk juist een belangrijk voordeel is geweest. Loevestein is de minister daarvoor zeer erkentelijk.

Wel moet Loevestein alert blijven op mogelijke politieke verschuivingen. Landelijk, maar ook regionaal en lokaal. Ook de steun van de (omliggende) provincie(s) en gemeente(n) is van wezenlijk belang voor de stichting.

Het versterken van de maatschappelijke relevantie en het beter zichtbaar maken van (inter)nationale betekenis van het erfgoed moet voorkomen dat bezuinigingen plaatsvinden.

Naast politieke ontwikkelingen is het voor Loevestein belangrijk om conjuncturele ontwikkelingen te volgen en daarop in te spelen. Door het cultureel ondernemerschap weet Loevestein normaliter substantiële extra inkomsten te genereren, maar door de crises en langzame vergunningverlening werd ook deze inkomstenbron geraakt. Loevestein is zich bewust van het versterkende mechanisme, waarbij tijdens een recessie of grote inflatie niet alleen minder mensen het museum bezoeken, maar ook minder mensen gebruik maken van de horecafaciliteiten, de concurrentie tussen de culturele instellingen groter wordt en factoren als bereikbaarheid van nog grotere invloed zijn.

De gezonde uitgangspositie en de steun van het rijk tijdens de coronajaren hebben de risico's beperkt. Middels een grondige beschrijving van de administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) zijn risico's in beeld gebracht, maatregelen beschreven en verantwoordelijkheden duidelijk gedefinieerd. Dit sluit dan wederom aan op de functieomschrijvingen en het ontwikkelde functiehuis van Loevestein. Het blijft een levend document dat jaarlijks tegen het licht wordt gehouden, maar ook in de organisatie moet leven.

6. Toekomstvisie

Op beleidsmatig gebied heeft Loevestein in de afgelopen jaren grote stappen gezet. Centraal vertrekpunt is het Ambitiedocument 2032 uit 2019 waarin ook de missie en visie van Loevestein is beschreven. Bij het opstellen van het Ambitieplan is rekening gehouden met de uitgangspunten van het cultuurbeleid en de beleidsnotities in de regio. In het Ambitieplan zijn wezenlijke keuzes vóór de versterking van de museale functie en de betere positionering van het erfgoed genomen. Hierop gebaseerd is in het overgangsjaar 2020 voorgesorteerd met het Twintigpuntenplan voor Twintig-twintig. In dat jaar is ook het Beleidsplan 2021-2024 opgesteld, dat direct aansluit op het Ambitieplan 2032 en uitgewerkt wordt in de afzonderlijke jaarplannen, zoals eveneens voor 2021, het Hugo de Grootjaar en in 2022 Denkend aan Water.

Omdat het van vitaal belang is voor de toekomstbestendigheid van Loevestein is een Haalbaarheidsonderzoek Doorontwikkeling Munnikenland en Slot Loevestein in 2020 uitgevoerd. Vervolgens is dat met de stakeholders besproken en is in 2021 met succes een aanvraag gedaan voor de RegioDeal Rivierenland voor de verdere ontwikkeling en uitwerking. In 2021 zijn medefinanciers gevonden bij de provincie Gelderland en de gemeenten Zaltbommel, Gorinchem en Altena. Staatsbosbeheer is partner in dit project. Het moet bijdragen aan een integrale verhaallijn met sluitende businesscases. Alle uitkomsten worden in een Masterplan gebundeld dat medio 2023 met de stakeholders besproken wordt. Middels dit Masterplan wil Loevestein de gestelde ambities voor 2032 behalen.

Ondertussen wordt gewerkt aan (a) de museale herinrichting binnen de vesting en (b) een huisvestingsstelsel dat ook op de lange termijn een goed huisvaderschap van Loevestein mogelijk maakt. Het concept voor de museale herinrichting wordt in het voorjaar van 2023 opgeleverd. Daarna zal aan de vormgeving en financiering en vervolgens aan de realisatie gewerkt worden.

Wat betreft het huisvestingsstelsel lopen momenteel intensieve gesprekken met het Ministerie van OCW. We verwachten in 2023 hierop een besluit.

Loevestein heeft in 2022 laten zien wat de gevolgen kunnen zijn voor klimaatverandering. Al jaren is Loevestein voorloper in de verduurzaming. Ook de komende jaren wil het museum hierin stappen zetten.

Met al deze op elkaar aansluitende stappen verwachten we voor Loevestein weer de landelijke positie te verwerven waarop het historische erfgoed recht heeft. Het bestaande momentum (Erfgoedwet, UNESCO-werelderfgoedstatus, toeristisch-recreatieve ambities gemeente, Vestingdriehoek en provincie, ...) rechtvaardigt niet alleen de ambities, maar geeft ook de benodigde 'Schwung' om de doelen te bereiken.

SAMENWERKINGSPARTNERS EN FINANCIERS

Voor een culturele open instelling als Loevestein met vele commerciële activiteiten is samenwerking van essentieel belang. In tegenstelling tot de schijnbare afgelegen ligging is Loevestein op vele andere gebieden juist heel goed gepositioneerd om zich vanuit verschillende lijnen te verbinden en zich goed te positioneren.

Zo is Loevestein aangesloten of werkt structureel samen met onder andere:

Ministerie van OCW, De Museumvereniging, Stichting Liniebreed Ondernemen, Stichting Vestingdriehoek, Rivierenland Bureau voor Toerisme, Gelderse Streken, Topkastelen, NBTC Holland Marketing, Coöperatie Erfgoed Gelderland, Kunsten '92, Stichting Kastelen, Buitenplaatsen en Landgoederen (sKBL), Ondernemersvereniging VNO/NCW, Bedrijvenkring Bommelerwaard, Staatsbosbeheer, Waterschap Rivierenland, Provincie Gelderland (o.a. Pact van Loevestein), gemeente Zaltbommel, gemeente Altena, gemeente Gorinchem, gemeente West-Betuwe en Riveer.

De Vestingdriehoek is een stichting en een toeristisch samenwerkingsverband tussen de gemeenten Zaltbommel, Gorinchem, Altena en West-Betuwe en Fort Vuren en Loevestein. Als verbindende schakel is de veerdienst Riveer inclusief watertaxi van grote betekenis. De samenwerking binnen de Vestingdriehoek bestaat meer dan 20 jaar en is van betekenis voor Loevestein en de regio. Daarnaast heeft Loevestein in 2022 ook bijgedragen aan de ontwikkeling van de streekmarketing van de Bommelerwaard en is nog vertegenwoordigd in de klankbordgroep en het bestuur.

Loevestein werkt gezamenlijk met verschillende stakeholders aan het project de toeristisch-recreatieve doorontwikkeling van Loevestein en het Munnikenland (ruim 600 hectare natuurgebied rondom Loevestein). Dit wordt gesteund en gefinancierd door de partners van de RegioDeal Rivierenland (Rijk, provincie Gelderland, gemeenten Zaltbommel, Gorinchem en Altena, Staatsbosbeheer, Waterschap Rivierenland, Rijkswaterstaat). Een deel van de opgaven betreffen de (her)bouw van (historische) gebouwen, kansen van de riviercruisemarkt en het realiseren van duurzame energievoorziening.

Loevestein is onderdeel van de erfgoedtafel Oude Hollandse Waterlinie en het netwerk van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Als onderdeel van het laatste netwerk heeft Loevestein de UNESCO Werelderfgoed-status.

De ontwikkeling van de Nationale Park nieuwe stijl (NL Delta), met Loevestein als toegangspoort, ligt nog altijd voor herbezinning bij het ministerie van Economische Zaken. We hopen, dat dit project in enige vorm nog doorgang kan krijgen en uiteindelijk bijdraagt aan meer binnenlandse en buitenlandse bezoekers die kennis kunnen maken met dit unieke landschap en de daarbij behorende bijzondere cultuurhistorie. Door het stilvallen van deze ontwikkeling heeft Loevestein actief de samenwerking met de culturele iconen van het gebied, het Biesboschmuseum en Stichting Kinderdijk, opgezocht om programma's en activiteiten op elkaar af te stemmen en elkaar te versterken.

In 2022 heeft Loevestein Water centraal gezet in de tentoonstelling Denkend aan Water. Net als in 2021 tijdens 400 jaar Hugo de Groot hebben deze tentoonstelling en de bijbehorende programmering alsmede de vele samenwerkingen (o.a. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amnesty International, Rijkswaterstaat, Waterschap Rivierland, Lab Toekomstige Generaties, Studio Roosegaarde, Earth Advocacy Youth, Nationaal Deltaprogramma, Dunea, Cambium College en IFFG) ervoor gezorgd dat Loevestein verder heeft kunnen bouwen aan de positionering als rijksmuseum, waarin de eigen geschiedenis wordt verbonden aan actuele thema's gekoppeld aan vrede, vrijheid en recht.

De tentoonstelling Denkend aan Water is vormgegeven door Trapped in Suburbia en heeft op veel belangstelling kunnen rekenen. De tentoonstelling is uiteindelijk verlengd tot 5 maart. Evenals de

tentoonstelling 400 jaar Hugo de Groot. De tentoonstelling Denkend aan Water met daarbij de opening met WATERLICHT kwam tot stand in samenwerking met subsidies van de provincie Gelderland, Regionaal Investeringsfonds (Fruitedelta Rivierenland) en financiële bijdragen vanuit de Stichting Vrienden van Slot Loevestein, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Stichting N. van Ballegooijen, Stichting Zabawas, Stichting Teuntje Anna, M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting, Dunea, Delgromij en één sponsor die niet vermeld wenst te worden. Daarbij heeft een aantal regionale bedrijven hun medewerking gegeven bij het realiseren van WATERLICHT, te weten politie en brandweer Zaltbommel, Juijn Mobility Group, P&G Security en Flexx Group.

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD Ondernemen

1. De gedragscodes

Loevestein heeft als rijksmuseum een maatschappelijke verantwoordelijkheid en wil daarom voorbeeldig met alle regelgeving en gedragscodes omgaan. De toepassing daarvan is dus een werkwoord. Het gaat hierbij om de Ethische Code, de Governance Code Cultuur, de Code Diversiteit en Inclusie, de Fair Practice Code en de regels rond het Bezoldigingsbeleid.

De Ethische Code is afkomstig van de internationale standaard van het International Council of Museums (ICOM) en vanaf 2004 de basis van de beroepsethiek van musea. Bij de audit van het Museumregister is dit onderwerp ook vast onderdeel van de beoordeling. Vervolgens heeft Loevestein de Governance Code Cultuur in de statuten verankerd. Het is een instrument voor goed bestuur en toezicht in de gehele cultuursector. De Code is 'principle based'. In 2019 is deze gedragscode geactualiseerd.

Loevestein werkt met de Governance Code Cultuur in het bewustzijn aan de eerder beschreven maatschappelijk doelstelling. Integriteit en het voorkomen van ongewenste belangenverstrengeling is een kernwaarde van de organisatie. De Raad van Commissarissen en de directie zijn zich bewust van de rollen en verantwoordelijkheden. Met de directie is regelmatig contact vanuit de voorzitter van de RvT, via de nieuw opgerichte Audit, Bedrijfsvoering en Vastgoedcommissie en de Museale Commissie. In de Remuneratiecommissie wordt het functioneren van de directeur-bestuurder en zijn verantwoordelijkheid voor de algemene en dagelijkse leiding beoordeeld en toezicht gehouden op de verantwoorde inzet van middelen en mensen.

Loevestein onderschrijft dus de principes van de Governance Code en past deze actief toe. In de afgelopen drie jaren is nadrukkelijk voor meer maatschappelijke relevantie gekozen van het museum. De centrale thema's van verdraagzaamheid en tolerantie zijn daar belangrijke voortvloeisels van. Daarom wordt ook de Code Diversiteit & Inclusie volmondig gesteund en in de praktijk gebracht. Zo is dit ook een vast onderdeel bij het personeels- en vrijwilligersbeleid, maar ook in de vormgeving en invulling van alle museale activiteiten.

Fair Practice Code is een aanvulling op de twee bovengenoemde codes en staat voor eerlijke, duurzame en transparante bedrijfsvoering. Loevestein zet zich daarom ook in voor Fair Pay, Fair Share en Fair Chain. Dit heeft zijn beslag gekregen in het ontwikkelde functiehuis van Loevestein, waarin gelijke functies ook gelijk verloon worden en er meer samenhang over de verschillende bedrijfstakken heen is ontstaan.

2. Inrichting van de organisatie

Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein is georganiseerd op basis van een RvC-model. De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor zijn samenstelling en waarborgt deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid. Er is expliciet aandacht voor een zo divers mogelijke samenstelling van de Raad.

In het 'Reglement Raad van Commissarissen Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein' wordt, zoals vastgesteld in de statuten artikel 7 lid 16, nader invulling gegeven aan de taakverdeling en de werkzaamheden van de Raad van Commissarissen en de omgang met de 'directeur-bestuurder'. De Raad van Commissarissen heeft profielen voor de benoeming van nieuwe leden vastgesteld. Daarnaast agendeert de voorzitter van de Raad van Commissarissen jaarlijks een zelfevaluatie. Het dagelijkse bestuur is in handen van de door de Raad van Commissarissen aangestelde 'directeur-bestuurder'. De Raad van Commissarissen stelt de rechtspositie en de bezoldiging van de Directeur-bestuurder vast en heeft de bevoegdheden van de directeur-bestuurder en van de

Raad van Commissarissen vastgelegd in een reglement.

In het 'Bestuurs- en directiereglement' wordt invulling gegeven aan het in de statuten artikel 5 lid b aangeduide reglement waarin bepalingen over de aan de directie opgedragen taken en verantwoordelijkheden, bevoegdheden en werkwijze zijn opgenomen.

3. Randvoorwaarden

Bij benoeming van de commissarissen wordt een 'inwerkpakket' (statuten, reglementen, schema van aftreden, jaarstukken, toelichting op organisatie, administratie en belangrijkste stromen) overhandigd. De statuten (artikel 7) dienen als leidraad/norm voor de vervulling van de rol van de Raad van Commissarissen.

Op de website van Loevestein is alle relevante informatie zoals het recente jaarverslag te vinden. Ook de actuele missie en visie van Loevestein, het beleidsplan en de samenstelling van de Raad van Commissarissen met nevenfuncties staan op de website vermeld. Hiermee voldoet Loevestein ook aan de ANBI-voorwaarden van de Belastingdienst.

De directeur-bestuurder heeft conform het directiestatuut de bevoegdheden om de instelling te besturen. Hij neemt niet rechtstreeks deel aan het arbeidsvoorwaardenoverleg van de werkgever, maar stemt als lid van de Museumvereniging in met de CAO-voorstellen en wijzigingen.

Jaarlijks zal de voorzitter in samenspraak met een ander lid van de Raad van Commissarissen als 'remuneratie-commissie' een gesprek voeren met de directeur-bestuurder over functioneren, arbeidsvoorwaarden en dergelijke. Dat zijn waardevolle gesprekken om de directeur-bestuurder los van de organisatie en dagelijkse praktijk te spreken, en de toekomst omtrent arbeidsinzet, persoonlijke ontwikkeling, ontwikkeling van de organisatie en het management, de opvolging en dergelijke in ogenschouw te nemen. Dit gesprek wordt door de voorzitter vastgelegd in een verslag.

Het lid van de Raad dat het vertrouwen geniet van de medewerkers (de Voorzitter) wordt standaard uitgenodigd voor het halfjaarlijks overleg met het gehele personeel.

4. Bezoldigingsbeleid

Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein valt onder de 'Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen' publieke en semipublieke sector. De directeur-bestuurder heeft een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd. De beloningssystematiek verloopt conform de CAO van de Museumvereniging. Het jaarsalaris is opgebouwd uit een vast maandsalaris inclusief vakantie- en eindejaarstoelage. Voor meer informatie hierover zie de jaarrekening.

De leden van de Raad van Commissarissen zijn onbezoldigd en ontvangen daarnaast ook geen vaste vergoedingen. Zij hebben de mogelijkheid onkosten te declareren, maar daar wordt door geen van de leden gebruik van gemaakt. Als tegemoetkoming voor hun diensten kunnen zij gebruik maken van faciliteiten binnen de vesting voor een ontvangst, vergadering of dergelijke. Ook worden zij uitgenodigd voor uiteenlopende museale activiteiten en ontvangen zij gratis een exemplaar van publicaties van Loevestein. Daarnaast ontvangen zij op verzoek vrijkaartjes voor een bezoek aan een evenement of activiteit. Hier wordt soms gebruik van gemaakt.

5. Green Key & Duurzaamheid

Loevestein heeft sinds 2009 het Green Key-duurzaamheidskeurmerk, waarvan sinds 2014 niveau goud. Green Key is een bekend internationaal keurmerk voor duurzame bedrijven. Dit keurmerk laat zien dat we met onze hele organisatie ons best doen om de impact van onze onderneming op natuur

en milieu te minimaliseren. Daarmee gaan we een stap verder dan de normale wet- en regelgeving vereist. Meer informatie over het keurmerk Green Key is te vinden op www.greenkey.nl.

Energie

Natuur en milieu zijn kernbegrippen in de exploitatie van Loevestein. Ook bij de uitvoering van het Masterplan is gekozen voor een duurzame energievoorziening: Warmte/Koude opslag in de vesting. Loevestein heeft ook een systeem voor zelfzuivering van afvalwater, bijvoorbeeld om de toiletten door te spoelen. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van energiebesparende verlichting en wordt het gebruik van openbaar vervoer in combinatie met de veerdiensten gestimuleerd.

Horeca

Onze horeca maakt gebruik van energiezuinige apparatuur. En we ondersteunen de lokale economie door het gebruik van biologische streekproducten, zoals ijs en kaas. Onze koffie is UTZ gecertificeerd en onze melk biologisch. We gebruiken wegwerpartikelen die biologisch afbreekbaar zijn. Wij bieden vegetarische of veganistische mogelijkheden voor onze bezoekers.

JAARREKENING 2022
Stichting Rijksmuseum
Slot Loevestein

1. Balans per 31 december 2022 (na resultaatbestemming)

	31 december 2022		31 december 2021	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Vaste activa				
I Materiele vaste activa	524.120		555.100	
Totale vaste activa		524.120		555.100
Vlottende activa				
IV Voorraden	57.325		60.399	
V Vorderingen	247.052		265.977	
VII Liquide middelen	1.426.718		2.003.920	
Totale vlottende activa		1.731.095		2.330.296
TOTALE ACTIVA		2.255.215		2.885.396
PASSIVA				
Eigen vermogen				
I Algemene reserve	601.872		860.866	
II Bestemmingsreserves	672.415		833.985	
Totaal eigen vermogen		1.274.287		1.694.851
Voorzieningen				
VII Groot onderhoud	304.426		130.402	
Totale voorzieningen		304.426		130.402
Langlopende schulden				
Investeringsubsidie	58.050		295.822	
IX Totale Langlopende schulden		58.050		295.822
Kortlopende schulden				
Schulden aan leveranciers	95.541		199.769	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	75.239		58.224	
Overige schulden en overlopende passiva	447.672		506.328	
X Totale Kortlopende schulden		618.452		764.321
TOTALE PASSIVA		2.255.215		2.885.396

2. Categoriele exploitatierekening 2022

	Boekjaar 2022	Begroot 2022	Boekjaar 2021
	€	€	€
BATEN			
Eigen inkomsten			
1 Publieksinkomsten binnenland (2+3):	1.235.746	1.390.350	783.011
2 Kaartverkoop	791.775	805.000	508.267
3 Overige publieksinkomsten	443.971	585.350	274.744
4 Publieksinkomsten buitenland	-	-	-
5 Totaal Publieksinkomsten (1+4)	<u>1.235.746</u>	<u>1.390.350</u>	<u>783.011</u>
6 Sponsorinkomsten	-	-	-
7 Vergoeding coproductent	-	-	-
8 Overige directe inkomsten	<u>237.772</u>	<u>237.774</u>	<u>237.774</u>
9 Totaal overige directe inkomsten (6+7+8)	<u>237.772</u>	<u>237.774</u>	<u>237.774</u>
10 Totaal Directe inkomsten (5+9)	<u>1.473.518</u>	<u>1.628.124</u>	<u>1.020.785</u>
11 Indirecte inkomsten	<u>364.297</u>	<u>554.925</u>	<u>178.115</u>
12 Private middelen: particulieren incl. vriendenverenigingen	-	25.000	-
13 Private middelen: bedrijven	-	-	-
14 Private middelen: private fondsen	-	-	-
15 Private middelen: goede doelenloterijen	-	-	-
16 Totaal bijdragen uit private middelen (12+13+14+15)	<u>-</u>	<u>25.000</u>	<u>-</u>

17 Totaal eigen inkomsten (10+11+16)	<u>1.837.815</u>	<u>2.208.049</u>	<u>1.198.901</u>
18 Baten in natura	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
19 Totaal structureel OCW (20+21+22+23)	<u>916.629</u>	<u>868.038</u>	<u>874.196</u>
20 OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteit)	94.191	89.015	90.867
21 OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	703.435	664.869	668.524
22 OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	119.003	114.154	114.805
23 OCW: Kaderregeling exploitatiesubsidies onderzoek en wetenschap	-	-	-
24 Structurele publieke subsidies: provincies	-	-	-
25 Structurele publieke subsidies: gemeenten	77.260	77.260	77.260
26 Structurele publieke subsidies: overige	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
27 Totale structurele subsidies (19+24+25+26)	<u>993.889</u>	<u>945.298</u>	<u>951.456</u>
28 Incidentele publieke subsidies	<u>291.600</u>	<u>-</u>	<u>597.900</u>
29 Totaal subsidies (27+28)	<u>1.285.489</u>	<u>945.298</u>	<u>1.549.356</u>
TOTALE BATEN (17+18+29)	<u>3.123.304</u>	<u>3.153.347</u>	<u>2.748.257</u>

	Boekjaar 2022	Begroot 2022	Boekjaar 2021
	€	€	€
LASTEN			
1 Personeelslasten	1.761.297	1.545.048	1.414.963
2 Huisvestingslasten	662.939	688.367	688.755
3 Afschrijvingen	346.076	320.929	336.867
4 Aankopen	-	-	-
5 Overige lasten	764.658	771.955	410.315
TOTALE LASTEN (1+2+3+4+5)	3.534.970	3.326.299	2.850.900
6 Saldo uit gewone bedrijfsvoering (Totale baten - Totale lasten)	-411.666	-172.952	-102.643
7 Saldo rentebaten /-lasten	8.898	-	2.269
8 Mutaties Aankoopfonds	-	-	-
EXPLOITATIERESULTAAT (6+7+8)	-420.564	-172.952	-104.912

	Boekjaar 2022		Begroot 2022		Boekjaar 2021	
Personeel en Vrijwilligers						
<i>Specificatie personeelslasten</i>	€	fte	€	fte	€	fte
Waarvan in loondienst	1.404.229	25,7	1.285.048	27,0	1.244.397	22,5
Waarvan inhuur	357.068	21,0	260.000	19,0	170.502	19,0
Personeelslasten totaal	1.761.297	46,7	1.545.048	46,0	1.414.963	41,5
<i>Specificatie gemiddelde fte</i>	uren	fte	uren	fte	uren	fte
Totaal verloonde uren per jaar	48.035	25,7	50.530	27,0	42.130	22,5
Uren per fte per jaar	1.872		1.872		1.872	
<i>Analyse personeelslasten</i>	€		€		€	
Gemiddeld jaarloon per fte	54.725		47.608		55.307	
Gemiddeld uurloon / verloonde uren	29,23		25,43		29,54	
<i>Vrijwilligers</i>	Aantal		Aantal		Aantal	
Vrijwilligers: fte	3		3		3	
Vrijwilligers: personen	80		80		80	

3. Categoriele exploitatierekening 2022 verdeeld naar functies

	Totaal	Publieks- activiteiten	Collectie- beheer	Algemeen- beheer
	€	€	€	€
BATEN				
1 Publieksinkomsten binnenland (2+3):	1.235.746	1.173.959	-	61.787
2 Kaartverkoop	791.775	752.187	-	39.588
3 Overige publieksinkomsten	443.971	421.772	-	22.199
4 Publieksinkomsten buitenland	-	-	-	-
5 Totaal Publieksinkomsten (1+4)	1.235.746	1.173.959	-	61.787
6 Sponsorinkomsten	-	-	-	-
7 Vergoeding coproductent	-	-	-	-
8 Overige directe inkomsten	237.772	225.883	-	11.889
9 Totaal overige directe inkomsten (6+7+8)	237.772	225.883	-	11.889
10 Totaal Directe inkomsten (5+9)	1.473.518	1.399.842	-	73.676
11 Indirecte inkomsten	364.297	346.082	-	18.215
12 Private middelen: particulieren incl. vriendenverenigingen	-	-	-	-
13 Private middelen: bedrijven	-	-	-	-
14 Private middelen: private fondsen	-	-	-	-
15 Private middelen: goede doelenloterijen	-	-	-	-
16 Totaal bijdragen uit private middelen (12+13+14+15)	-	-	-	-
17 Totaal eigen inkomsten (10+11+16)	1.837.815	1.745.924	-	91.891
18 Baten in natura	-	-	-	-
19 Totaal structureel OCW (20+21+22+23)	916.629	449.217	380.458	86.954
20 OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	94.191	79.120	10.361	4.710
21 OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	703.435	316.546	316.546	70.343

22	OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	119.003	53.551	53.551	11.901
23	OCW: Kaderregeling exploitatiesubsidies onderzoek en wetenschap	-	-	-	-
24	Structurele publieke subsidies: provincies	-	-	-	-
25	Structurele publieke subsidies: gemeenten	77.260	77.260	-	-
26	Structurele publieke subsidies: overige	-	-	-	-
27	Totale structurele subsidies (19+24+25+26)	<u>993.889</u>	<u>526.477</u>	<u>380.458</u>	<u>86.954</u>
28	Incidentele publieke subsidies	<u>291.600</u>	<u>174.960</u>	<u>58.320</u>	<u>58.320</u>
29	Totaal subsidies (27+28)	<u>1.285.489</u>	<u>701.437</u>	<u>438.778</u>	<u>145.274</u>
	TOTALE BATEN (17+18+29)	<u>3.123.304</u>	<u>2.447.361</u>	<u>438.778</u>	<u>237.165</u>

	Totaal	Publieks- activiteiten	Collectie- beheer	Algemeen- beheer	
	€	€	€	€	
LASTEN					
1	Personeelslasten	1.761.297	1.056.779	352.259	352.259
2	Huisvestingslasten	662.939	397.763	132.588	132.588
3	Afschrijvingen	346.076	207.646	69.215	69.215
4	Aankopen	-	-	-	-
5	Overige lasten	764.658	458.795	152.932	152.932
	TOTALE LASTEN* (1+2+3+4+5)	3.534.970	2.120.982	706.994	706.994
6	Saldo uit gewone bedrijfsvoering (Totale baten - Totale lasten)	-411.666	326.380	-268.216	-469.830
7	Saldo rentebaten /-lasten	8.898	5.338	1.780	1.780
8	Mutaties Aankoopfonds	-	-	-	-
	EXPLOITATIERESULTAAT (6+7+8)	-420.564	321.042	-269.996	-471.610

4. Resultaatbestemming 2022

	Boekjaar 2022	Begroot 2022	Boekjaar 2021
Algemene reserve	-258.994	-138.967	-160.533
Bestemmingsreserve afschrijving Masterplan fase I	-33.985	-33.985	-45.546
Bestemmingsreserve masterplan fase II & III			-698.833
Bestemmingsreserve herinrichting 2021-2024	-127.585	-	400.000
Bestemmingsreserve ambitieplan 2032	-	-	400.000
Totale Resultaatbestemming	-420.564	-172.952	-104.912

Het negatieve en onvoorziene saldo projecten a €96.961, zoals toegelicht onder 'overige lasten' zal worden onttrokken aan de bestemmingsreserve 'Herinrichting 2021-2024'. Daarnaast zullen de extra en onvoorziene kosten a €30.624 betreffende de inhuur van een externe educator worden onttrokken aan de bestemmingsreserve 'Herinrichting 2021-2024'. Het resterende tekort wordt ten laste gebracht van de algemene reserves.

5. Kasstroom uit operationele activiteiten 2022

	2022	2021
Resultaat	-420.564	-104.912
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen materiële vaste activa	346.076	336.867
Vrijval uit investeringssubsidies	-237.772	-237.774
Dotatie aan voorziening groot onderhoud	703.435	668.524
Onttrekking uit voorziening groot onderhoud	-529.411	-547.452
Mutaties in het werkkapitaal:		
Mutaties voorraden	3.074	-25.994
Mutaties vorderingen	18.925	-116.979
Mutaties kortlopende schulden	-145.869	259.341
Kasstroom uit operationele activiteiten	-262.106	231.621
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	-336.513	-145.975
Desinvesteringen in materiële vaste activa	21.417	-
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Toename van investeringssubsidies	-	-
Mutatie liquide middelen	-577.202	85.646
Liquide middelen per 1 januari	2.003.920	1.918.274
Mutatie liquide middelen	-577.202	85.646
Liquide middelen per 31 december	1.426.718	2.003.920

6. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Doelstelling en voornaamste activiteiten

Op 22 april 2022 is een statutenwijziging doorgevoerd. Tot deze statutenwijziging is onder meer besloten vanwege de invoering van de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (WBTR) alsmede de wens de hoorplicht van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bij de benoeming van nieuwe leden van de Raad van Toezicht (na statutenwijziging: Raad van Commissarissen) van de stichting op te nemen.

In de nieuwe statuten van de stichting Rijksmuseum Slot Loevestein is tevens de doelstelling geherformuleerd:

1. Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein (geregistreerd onder KvK-nummer 41121622), statutair gevestigd in Zaltbommel, stelt zich ten doel: het complex 'Slot Loevestein' in stand te houden, zijnde kasteel en vesting inclusief alle grachten, terreinen en bijgebouwen en het museum. De stichting zorgt voor het samenstellen en het in stand houden van representatieve collecties. De stichting tracht een zo breed mogelijk publiek te interesseren en inzicht te verschaffen in het erfgoed van Loevestein. Dit gebeurt aan de hand van wetenschappelijk onderzoek, visuele presentatie van de collecties en informatie ten behoeve van studie, educatie en genoeg.
2. De stichting is een voor het publiek toegankelijke permanente instelling in dienst van de nationale en internationale gemeenschap en haar ontwikkeling.
3. De stichting verricht voor het overige alle handelingen welke dienstig zijn ten behoeve van haar doelstelling, voor zover deze niet in strijd zijn met de primair museale doelstelling van Slot Loevestein.
4. De stichting heeft met het geheel van haar algemeen nuttige activiteiten geen winstoogmerk. Een positief exploitatieresultaat komt ten goede aan de doelstelling van de stichting.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2022, welke is geopend op 1 januari 2022 en is geëindigd op 31 december 2022.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het handboek verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en de bepalingen van de WNT. De richtlijnen in dit handboek sluiten zoveel mogelijk aan op de bepalingen van Titel 9 BW2 en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 640).

De in het handboek gestelde eisen beogen enerzijds duidelijkheid te bieden aan de instellingen zelf en anderzijds uniformiteit te bevorderen in de presentatie en aan de te leveren (financiële) gegevens.

Belastingplicht

De stichting is voor eventuele belaste activiteiten per 1 januari 2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Stichtingen die een onderneming drijven kunnen vrijstelling krijgen van vennootschapsbelasting als aan onderstaande vrijstellingsvereisten wordt voldaan: de winst in een jaar niet meer is dan €15.000 en de winst in een jaar en de daaraan voorafgaande vier jaar bij elkaar niet meer is dan €75.000.

Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein voldoet, mede vanwege het negatieve exploitatieresultaat over boekjaar 2022 van -/- 420.564 aan de vrijstellingsvereisten voor de vennootschapsbelasting. (2021 -/-104.912, 2020 -/-€242.494, 2019: -/-€16.222, 2018: €21.428)

Begroting

In de jaarrekening 2022 is de door de directie vastgestelde taakstellende begroting 2023 opgenomen, welke dd. 18/11/2022 is goedgekeurd door de Raad van Commissarissen. Deze begroting is ten opzichte van de ingediende meerjarenbegroting geactualiseerd naar de huidige stand van zaken.

Continuïteit

De stichting heeft in het boekjaar 2022 wederom, en zoals vele branchegenoten, te kampen met de gevolgen en de naweeën van het Covid-virus. Dit heeft voor de rechtspersoon geresulteerd in een forse daling van de publieksinkomsten en additionele baten. Echter, op grond van het aanwezige weerstandsvermogen, getroffen kostenbesparingen alsmede de commerciële verwachtingen voor de nabije toekomst, verwacht de stichting dat zij haar activiteiten kan blijven voortzetten.

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van deze continuïteitsveronderstelling.

Collectie

De Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein voert het museale beheer over de collectie die de Staat in beheer heeft gegeven aan het Museum. De collectie is niet gewaardeerd op de balans. De collectie bestaat uit:

1. De Rijkscollectie;
2. De collectie van de Stichting Vrienden van het Slot Loevestein;
3. Diverse bruiklenen;
4. De collectie van de Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein.

Aankopen voor de collectie worden direct ten laste van de exploitatie verantwoord.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de exploitatierekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Personele lasten zijn verantwoord in overeenstemming met het normenkader van de Beleidsregels Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Opbrengsten worden verantwoord indien alle belangrijke risico's met betrekking tot de handelsgoederen zijn overgedragen aan de koper.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de onderneming.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, en overige schulden. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: overige vorderingen, geldmiddelen, effecten en overige (financiële) verplichtingen.

De stichting maakt alleen gebruik van primaire financiële instrumenten en niet van afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Voorts heeft de stichting geen handelsportefeuille van financiële instrumenten verworven of zijn deze aangegaan met het doel de instrumenten op korte termijn te verkopen.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Na de eerste opname worden financiële instrumenten gewaardeerd op de hierna beschreven manier bij vorderingen en schulden. De stichting heeft geen afgeleide financiële instrumenten.

Verstekte leningen en overige vorderingen

Verstekte leningen en overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen hun kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. Op bedrijfsterreinen en op materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa wordt niet afgeschreven.

Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en bijkomende kosten, zoals invoerrechten, transportkosten en andere kosten die direct kunnen

worden toegerekend aan de verwerving van voorraden. Handelskortingen, rabatten en soortelijke (te) ontvangen vergoedingen met betrekking tot de inkoop worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs.

Bij de waardering van de voorraden wordt rekening gehouden met de eventueel op balansdatum opgetreden waardeverminderingen.

Vorderingen

De grondslagen voor de waardering van vorderingen zijn beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Eigen vermogen

Algemene reserve

De algemene reserve is het eigen vermogen waarover zonder belemmering door wettelijke of statutaire beperkingen kan worden beschikt voor het doel waarvoor de stichting is opgericht. Deze reserve wordt aangehouden om de continuïteit van de stichting op lange termijn te waarborgen.

Bestemmingsreserves

De beperkte bestedingsmogelijkheid van de bestemmingsreserve is door de directie bepaald, en betreft geen verplichting, het bestuur kan deze beperking zelf opheffen.

Bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen betreffen middelen die zijn verkregen met een door derden aangegeven specifieke bestemming.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden;
- en
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt;
- en
- het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

De huisvestingssubsidie OCW dient aangewend te worden voor instandhouding van de gebouwen en andere huisvestingskosten, zoals huur gebouwen RVB en verzekeringen. De instandhouding bestaat zowel uit dagelijks onderhoud, groot onderhoud als vervangingsinvesteringen voor delen van de gebouwen en de daarbij behorende installaties. In het meerjarig onderhoud- en investeringsplan (hierna: MOIP) wordt het toekomstige meerjarig groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen in de loop van de tijd gepland.

Dotatie aan de voorziening groot onderhoud vindt plaats op basis van het door Loevestein geplande groot onderhoud. Loevestein baseert haar planning op het MOIP, hierbij rekening houdende met het achterstallig onderhoud.

Hierdoor worden de kosten gelijkmatig verdeeld over de jaren terwijl de uitgaven in verschillende jaren plaatsvinden. Uitgaven voor groot onderhoud worden ten laste van de voorziening groot onderhoud gebracht in het jaar dat het onderhoud plaatsvindt.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Langlopende schulden

Investeringsbijdragen

Ontvangen investeringsbijdragen ten behoeve van materiële vaste activa worden verantwoord onder de langlopende schulden onder post investeringsbijdragen. Deze bijdragen vallen vrij ten gunste van de exploitatierekening overeenkomstig de afschrijving op de met deze subsidies en bijdragen verkregen materiële vaste activa.

Kortlopende schulden

De waardering van kortlopende schulden is toegelicht onder het hoofd Financiële instrumenten.

Opbrengstverantwoording

Subsidies en overige bijdragen

Projectsubsidies- en bijdragen worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruit ontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de stichting zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. De exploitatiesubsidie OCW ter compensatie van door de stichting gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de exploitatierekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt.

Goederen

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden opgenomen in de directe opbrengsten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoedingen, na aftrek van retouren en tegemoetkomingen. Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden in de exploitatierekening verwerkt wanneer de belangrijke risico's en voordelen van eigendom aan de koper zijn overgedragen, het bedrag van de opbrengsten op betrouwbare wijze kan worden bepaald, de inning van de verschuldigde vergoeding waarschijnlijk is, de hiermee verband houdende kosten of eventuele retouren van goederen betrouwbaar kunnen worden ingeschat en er geen sprake is van voortgezette betrokkenheid bij de goederen.

Diensten

Opbrengsten uit het verlenen van diensten worden in de exploitatierekening verwerkt wanneer het bedrag van de opbrengsten op betrouwbare wijze kan worden bepaald, de inning van de te ontvangen vergoeding waarschijnlijk is, de mate waarin de dienstverlening op balansdatum is verricht betrouwbaar kan worden bepaald en de reeds gemaakte kosten en de kosten die (mogelijk) nog moeten worden gemaakt om de dienstverlening te voltooien op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald.

Indien het resultaat van een bepaalde opdracht tot dienstverlening niet op betrouwbare wijze kan worden bepaald, worden de opbrengsten verwerkt tot het bedrag van de kosten van de dienstverlening die worden gedekt door de opbrengsten.

Personeelsbeloningen

De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de stichting.

Pensioenen

De pensioenen zijn ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn.

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies. De door het fonds verzorgde pensioenregeling is een toegezegde pensioenregeling. De stichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het fonds, anders dan het voldoen van hogere toekomstige premies.

De (beleids)dekkingsgraad van het fonds bedraagt per 31 december 2022: 109,2,6% (2021: 106,6%).

Overige baten en lasten

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten en rentelasten en soortgelijke kosten

Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost. Rentelasten en soortgelijke lasten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren.

7. Toelichting op de balans per 31 december 2022

ACTIVA

Vaste Activa

Materiele vaste activa

	Inrichting & inventaris	Activa in ontwikkeling	Masterplan fase I	Andere vaste bedrijfsmiddelen 1001 bommen & granaten	Totaal
<u>Boekwaarde per 1 januari 2022</u>					
Aanschafwaarde	1.877.271	21.417	3.023.087	985.561	5.907.336
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	<u>1.606.745</u>	<u>-</u>	<u>2.759.930</u>	<u>985.561</u>	<u>5.352.236</u>
	<u>270.526</u>	<u>21.417</u>	<u>236.157</u>	<u>-</u>	<u>555.100</u>
<u>Mutaties 2022</u>					
Investeringen	336.513	-	-	-	336.513
Desinvesteringen	-	-21.417	-	-	-21.417
Afschrijving Afschrijving desinvesteringen	-82.919	-	-263.157	-	-346.076
	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
	<u>253.594</u>	<u>-21.417</u>	<u>-263.157</u>	<u>-</u>	<u>-30.980</u>
<u>Boekwaarde per 31 december 2022</u>					
Aanschafwaarde	2.213.784	-	3.023.087	985.561	6.222.432
Cumulatieve afschrijvingen en waarde verminderingen	<u>1.689.664</u>	<u>-</u>	<u>3.023.087</u>	<u>985.561</u>	<u>5.698.312</u>
	<u>524.120</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>524.120</u>
<u>Afschrijvingspercentages</u>					<u>%</u>
Inrichting en inventaris					20 – 33
Masterplan fase I					10 – 20
1001 Bommen & granaten					20
<u>In 2022 is geïnvesteerd in de volgende zaken:</u>					<u>€</u>
Aanschaf en inrichting Brouwhuis en Tuighuis					290.800
Herinrichting taveerne meubilair					14.859
Herinrichting winkel meubilair					10.852
Automatiseringsprojecten en apparatuur					14.432
Overige machines en installaties					<u>4.570</u>
Totaal					<u>336.513</u>

Activa in ontwikkeling

Per 31 december 2021 werden drie lopende inrichtingsprojecten opgenomen onder 'Activa in ontwikkeling'. Dit betreffen:

- ontwikkelingskosten tijdelijke voorzieningen (Brouwhuis + Tuighuis) geplaatst in oktober 2022;
- deel investeringen in nieuwe meubels en inrichting t.b.v. de museumwinkel welke in januari 2022 volledig is opgeleverd;
- deel investeringen in nieuwe meubels en inrichting t.b.v. de Taveerne welke in februari 2022 volledig is opgeleverd.

Per 31 december 2022 zijn alle lopende inrichtingsprojecten afgerond en opgenomen onder 'inrichting & inventaris'.

Vlottende activa

IV Voorraden

De voorraden zijn als volgt gespecificeerd:	31-12-2022	31-12-2021
1. Voorraad horeca	23.959	13.647
2. Voorraad RFID Sleutels	17.809	28.977
3. Voorraad museumwinkel	15.557	17.775
Totaal voorraden	57.325	60.399

V Vorderingen

De vorderingen zijn als volgt gespecificeerd:	31-12-2022	31-12-2021
1. Debiteuren	22.181	-2.753
2. Omzetbelasting	44.852	77.555
3. Overige vorderingen & overlopende activa	180.019	191.175
Totaal vorderingen	247.052	265.977

1. De specificatie van de debiteuren	31-12-2022	31-12-2021
Debiteuren	22.181	-2.753
Voorziening dubieuze debiteuren	-	-
Totaal debiteuren	22.181	-2.753

Een voorziening voor dubieuze debiteuren wordt niet noodzakelijk geacht.

3. Overige vorderingen en overlopende activa	31-12-2022	31-12-2021
Nog te ontvangen (toegezegde) subsidies	105.560	124.891
Vooruitbetaalde bedragen	37.062	22.045
Overige vorderingen	37.397	44.239
Totaal overige vorderingen en overlopende activa	180.019	191.175

Nog te ontvangen (toegezegde) subsidies	31-12-2022	31-12-2021
1.TVL Q1 2021	-	16.566
2.TVL Q2 2021	-	15.295
3.TVL Q4 2021	-	54.600
4.Provincie Gelderland tentoonstelling water 2022 / Gelderse verhalen	20.000	-
5.Provincie Gelderland project Munnikenland	21.430	21.430
6.Gemeente Gorinchem (project Munnikenland)	-	2.000
7.Gemeente Gorinchem (publiekssubsidie 2021)	-	10.000
8.Regio Rivierenland RegioDeal 2022	53.430	-
9.Regio Rivierenland tentoonstelling water 2022 - opening waterlicht	-6.300	-
10.Regio Rivierenland herinrichting Loevestein	2.000	-
11.Zabawas tentoonstelling water 2022	10.000	-
12.Gravin van Bylandt stichting tentoonstelling water 2022	5.000	-
13.Mondriaanfonds project Hugojaar	-	5.000
Totaal nog te ontvangen (toegezegde) subsidies	105.560	124.891

VII Liquide middelen

De liquide middelen zijn vrij opneembaar en als volgt gespecificeerd:	31-12-2022	31-12-2021
1. Kas	12.056	9.227
2. Rabobank Verenigingspakket	99.701	173.867
3. Rabobank spaarrekeningen	1.314.961	1.820.826
Totaal liquide middelen	1.426.718	2.003.920

PASSIVA

Eigen vermogen

De omvang van het eigen vermogen is deels niet vrij besteedbaar. Het verloop kan als volgt worden gespecificeerd:

	Bestemmingsreserve en / of fonds				Totaal Eigen vermogen
	Algemene reserve	Bestemmings- reserve afschrijving Masterplan fase I	Bestemmings- reserve Herinrichting 2021-2024	Bestemmings- reserve Ambitieplan 2032	
Stand per 1 januari 2022	860.866	33.985	400.000	400.000	1.694.851
<u>Mutaties 2022</u>					
Vrijval bestemmingsreserve afschrijving Masterplan fase I	33.985	-33.985	-	-	-
<u>Resultaat bestemming 2022</u>					
Exploitatieresultaat 2022	-292.979	-	-127.585	-	-420.564
Stand per 31 december 2022	601.872	-	272.415	400.000	1.274.287

Algemene reserve

De algemene reserve wordt aangemerkt als vrij besteedbaar en bedraagt per 31 december 2022 € 601.872. De algemene reserve dient als het 'weerstandvermogen' van de stichting.

Bestemmingsreserve en/of fonds

Bestemmingsreserves en/of fondsen worden gevormd ter dekking van specifieke uitgaven of te verwachte (negatieve) resultaten in de toekomst.

Vorgenomen onttrekkingen worden bij voorkeur (doch niet per definitie) voorafgaande aan het boekjaar door directie en het toezichthoudende orgaan vastgesteld en goedgekeurd.

1. Bestemmingsreserve Afschrijving Masterplan fase I

De bestemmingsreserve Afschrijving Masterplan fase I is gevormd ter dekking van de afschrijvingen voor het Masterplan fase I en veiligheid, voor het gedeelte van de investering welke niet gedekt werden door de ontvangen projectsubsidies. De onttrekkingen van deze bestemmingsreserve afschrijvingen zullen plaatsvinden in de periode tot en met 2022, dit ter dekking van de afschrijvingslasten.

In het boekjaar 2022 wordt een laatste onttrekking gedaan waarmee deze bestemmingsreserve per 31-12-2022 volledig is afgelopen.

2. Bestemmingsreserve Herinrichting 2021-2024

De bestemmingsreserve Herinrichting 2021-2024 wordt gevormd ter dekking van de afschrijvingskosten, als gevolg van voorgenomen investeringen, en/of te maken projectkosten, welke niet gedekt werden door de ontvangen projectsubsidies, ten einde de voorgenomen nieuwe museale presentatie te kunnen realiseren per einde 2024.

Het negatieve en onvoorziene saldo projecten a €96.961, zoals toegelicht onder 'overige lasten' zal worden onttrokken aan de bestemmingsreserve 'Herinrichting 2021-2024'. Daarnaast zullen de extra en onvoorziene kosten a €30.624 betreffende de inhuur van een externe educator worden onttrokken aan de bestemmingsreserve 'Herinrichting 2021-2024'.

3. Bestemmingsreserve Ambitieplan 2032

De bestemmingsreserve Ambitieplan 2032 wordt gevormd ter dekking van de afschrijvingskosten, als gevolg van voorgenomen investeringen, en/of te maken projectkosten, welke niet gedekt werden door de ontvangen projectsubsidies, ten einde de voorgenomen ontwikkeling van het vestingterrein te kunnen realiseren per einde 2032.

In het boekjaar 2022 is geïnvesteerd in een tweetal tijdelijke voorzieningen. Hierover is in 2022 niets afgeschreven.

De jaarlijkse afschrijving van €24.200 zal, vanaf boekjaar 2023 en in de daarop volgende 10 jaren, ten laste worden gebracht van de bestemmingsreserve Ambitieplan 2032.

Voorzieningen

IV Groot onderhoud

	€	€
Saldo beginbalans		130.402
Subsidie OCW huisvesting (cf beschikking met kenmerk23933515)	703.435	
Onttrekking wegens investeringen (onder investeringssubsidie OCW)	-	
Totaal dotatie		703.435
Onttrekkingen:		
- Toeslagen aan Rijksvastgoedbedrijf: rente, aflossing, heffingen en opslagen	-	
- Loonkosten eigen organisatie beheer en onderhoud	145.899	
- Verzekeringen	16.935	
- Afschrijving op investeringen (bekostigd uit huisvestingssubsidie OCW)	-	
- Kosten dagelijks onderhoud	194.790	
- Kosten groot onderhoud MO&IP	107.421	
- Overige huisvestingskosten	64.366	
Totaal onttrekkingen		529.411
Toevoegingen:		
- vrijval Investeringsubsidies OCW (bekostigd uit huisvestingssubsidie OCW)	-	
- Overige baten	-	
Totaal toevoegingen		-
Saldo huisvestingssubsidie		174.024
Besteed aan publieksactiviteiten of andere activiteiten		-
Saldo eindbalans		304.426

Eind 2016 is het onderhoud van Loevestein, op basis van een 'pilot' periode van 5 jaren, overgedragen aan Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein.

Kort voor de overdracht van deze verplichting is een Meerjaren-Onderhoudsplan opgesteld. Uit dit Meerjaren-Onderhoudsplan komt naar voren dat er achterstallig onderhoud is. De jaarlijkse bijdragen voor het onderhoud zien niet op het herstel van het achterstallig onderhoud.

Per einde van het huidige boekjaar bedraagt het achterstallig onderhoud minimaal nog € 1.224.035.

De vooraf gestelde 'pilot' periode van 5 jaar liep per 31-12-2021 af. Partijen (Rijksvastgoed, OCW, St. Rijksmuseum Slot Loevestein en vertegenwoordigende instanties) hebben eerder al afgesproken deze 'pilot' te verlengen tot 31-12-2022. In 2022 is echter opnieuw afgesproken de 'pilot' met één jaar te verlengen tot 31-12-2023. In 2021, 2022 en ook 2023 zullen partijen nader onderzoek doen naar de uitkomsten uit de eerste en daarop volgende evaluaties van deze 'pilot' en in het bijzonder wat dat betekent voor onder andere Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein, het achterstallige onderhoud en de exacte omvang van de onderhoudsopdracht aldaar.

Langlopende schulden

V Investeringsubsidies/bijdragen

De investeringsubsidies zijn als volgt gespecificeerd:	31-12-2022	31-12-2021
II Investeringsubsidie Masterplan fase I	-	229.172
IV Investeringsubsidies Verlichting vesting	58.050	66.650
Totaal Investeringsubsidie	58.050	295.822

II Investeringsubsidie Masterplan fase I

Wegens realisatie van het project Masterplan fase I zijn in 2013 de vooruit ontvangen subsidies verantwoord als investeringsubsidie en in overeenstemming met de afschrijvingsperiode van 10 jaar zal hiervan jaarlijks € 229.174 vrijvallen. In 2022 heeft een laatste vrijval plaatsgevonden.

	2022	2021
Saldo investeringsubsidies per 1 januari	229.172	458.346
Vrijval investeringsubsidies project Masterplan fase I	229.172	229.174
Stand investeringsubsidies per 31 december	-	229.172

IV Investeringsubsidie Verlichting vesting

Wegens realisatie van het project Verlichting vesting zijn in 2019 de vooruit ontvangen subsidies verantwoord als investeringsubsidie en in overeenstemming met de afschrijvingsperiode van 10 jaar zal hiervan jaarlijks € 8.600 vrijvallen

	2022	2021
Saldo investeringsubsidies per 1 januari	66.650	75.250
Vrijval investeringsubsidies Verlichting vesting	8.600	8.600
Stand investeringsubsidies per 31 december	58.050	66.650

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden zijn als volgt gespecificeerd:	31-12-2022	31-12-2021
I Schulden aan leveranciers	95.541	199.769
II Belastingen en premies sociale verzekeringen	75.239	58.224
III Overige schulden en overlopende passiva	447.672	506.328
Totaal kortlopende schulden	618.452	764.321

III De specificatie van de overige schulden en overlopende passiva is als volgt gespecificeerd:

	31-12-2022	31-12-2021
I Reservering vakantiegelden	59.191	54.201
II Reservering vakantiedagen	39.955	50.759
III Nog te betalen netto-lonen	-	-253
IV Accountantskosten	12.850	3.325
V Terug te betalen subsidies	41.451	283.696
VI Saldo van lopende projecten	245.609	73.953
VII Vooruit gefactureerde omzet	-	6.813
VIII Overige schulden	48.616	33.834
Totaal Overige schulden en overlopende passiva	447.672	506.328

V Terug te betalen subsidies

Loevestein heeft in het boekjaar 2020 aanspraak gemaakt op de tegemoetkomingsregelingen NOW I en NOW II alsmede op de tegemoetkomingsregeling inzake vaste lasten (TVL). Op basis van huidige inzichten is besloten de eerder ontvangen voorschotten inzake de NOW regelingen volledig als schuld op te nemen op de balans.

In een schrijven van het UWV d.d.24 februari 2022 met kenmerk NOW100076121-803216890L01 met als onderwerp 'Beslissing: terugbetaling tegemoetkoming NOW eerste aanvraagperiode', is terugbetaling van €104.181 gevorderd.

V terug te betalen subsidies	31-12-2022	31-12-2021
1. Terug te betalen NOW I	-	104.181-
2. Terug te betalen NOW II	-	71.064
3. Terug te betalen NOW III	41.151	41.151
4. Van Voordenstichting, Donatie cellencomplex	-	10.000
5. Voorschot Covid bijdrage gemeente Zaltbommel	-	57.000
Totaal terug te betalen subsidies	41.151	283.696

De status van de geormerkte subsidie 'Van Voorden Stichting' was per 31-12-2021 nog onzeker aangezien de realisatie van het cellencomplex nog niet is, of in een andere vorm zal, worden gerealiseerd wat mogelijk tot terugbetaling van deze bijdrage kan leiden. Gedurende het boekjaar 2022 is deze subsidie definitief vastgesteld en opgenomen als een bate.

De status van het 'Voorschot Covid bijdrage gemeente Zaltbommel' was per 31-12-2021 nog onzeker aangezien de definitieve vaststelling daarvan in 2022 zal plaatsvinden en daarmee mogelijk ook tot terugbetaling van deze bijdrage kan leiden. Gedurende het boekjaar 2022 is deze subsidie definitief vastgesteld en opgenomen als een bate.

VI Saldo van lopende projecten

Loevestein is in het boekjaar 2021 gestart met een aantal ontwikkelings- en museale projecten. Deze projecten hebben veelal een langdurig karakter van > 12 maanden tot enkele jaren.

Het saldo van de lopende projecten betreffen projectkosten (negatief), welke niet (of niet geheel) gedekt worden door (nog te) ontvangen projectsubsidies, of (positief) ontvangen projectsubsidies welke niet (of niet geheel) aflopen tegen nog te realiseren projectkosten.

Eventuele tekorten en/of overschotten worden in het jaar van (financiële) afsluiting van het betreffende project ten laste van de resultaten rekening gebracht.

Naast externe baten die direct ten gunste van het project worden gebracht draagt Loevestein zelf ook bij in de vorm van uit de exploitatie begroting beschikbaar gemaakte budgetten (reallocatie van budgetten). Deze reallocatie van budget ten gunste van het project wordt steeds jaarlijks zichtbaar gemaakt.

Naast de externe kosten die direct ten laste van het project worden gebracht draagt Loevestein zelf ook 'in natura' bij aan de totstandkoming van het project door o.a. horeca ruimtes en horeca beschikbaar te stellen. In het jaar van afsluiting van het betreffende project worden deze kosten zichtbaar gemaakt in de kolom 'Totaal Eigen Bijdragen'.

VI Saldo van lopende projecten	31-12-2022	31-12-2021
1. Project Regiodeal 2022-2024	233.618	87.343
2. Project Herinrichting kasteel & vesting 2022-2024	-1.435	-1.636
3. Project Herinrichting museaal depot 2021-2024	9.540	20.000
4. Project Hugojaar 2021	-	16.899
5. Project Water 2022	9.940	-48.653
6. Project Staatsgevangenis 2023	-6.054	-
Totaal saldo van lopende projecten	245.609	73.953

Verantwoording lopende projecten:

1.Project Regiodeal 2022-2024	Staan van Baten en Lasten	
	€	€
<u>Gerealiseerde baten uit Subsidies / Fondsen / Sponsoring:</u>		
Regio Rivierenland	267.150	
Provincie Gelderland	129.650	
Gemeente Zaltbommel	65.000	
Gemeente Gorinchem	15.000	
Gemeente Altena	15.000	
Regionaal InvesteringsFonds (RIF)	10.000	
Totaal gerealiseerde baten uit Subsidies / Fondsen / Sponsoring		501.800
<u>Eigen bijdrage st. Rijksmuseum Slot Loevestein:</u>		
Uit 2020 exploitatie budget marketingkosten beschikbaar gemaakt ter dekking van projectkosten	16.000	
Uit 2021 exploitatie budget personeelskosten beschikbaar gemaakt ter dekking van projectkosten	46.155	
Uit 2022 exploitatie budget personeelskosten beschikbaar gemaakt ter dekking van projectkosten	25.045	
Totaal eigen bijdrage st. Rijksmuseum Slot Loevestein:		84.290
TOTAAL GEREALISEERDE BATEN		586.090
<u>Gerealiseerde uitgaven project</u>		
Haalbaarheidsstudie 2020	60.590	
Fase 1	291.882	
Totaal gerealiseerde uitgaven project		352.472
<u>Nog betalen project</u>		
SALDO lopende budget	233.618	
Totaal nog te betalen project (<i>opgenomen op balans per 31-12-2022</i>)		233.618
TOTAAL GEREALISEERDE UITGAVEN PROJECT		586.090
		-
Saldo project Regiodeal 2022-2024 / per 31-12-2022	Projectsaldo ten laste van exploitatierekening	-

2.Project Herinrichting kasteel & vesting 2022-2024		Staat van Baten en Lasten	
	€	€	
<u>Gerealiseerde baten uit Subsidies / Fondsen / Sponsoring:</u>			
Regio Rivierenland	10.000		
Stichting BOEI	21.000		
Mondriaan fonds	15.000		
Totaal gerealiseerde baten uit Subsidies / Fondsen / Sponsoring			46.000
<u>Eigen bijdrage st. Rijksmuseum Slot Loevestein:</u>			
Uit 2022 exploitatie budget (PM) beschikbaar gemaakt ter dekking van projectkosten	-		
Totaal eigen bijdrage st. Rijksmuseum Slot Loevestein:			-
TOTAAL GEREALISEERDE BATEN			46.000
<u>Gerealiseerde uitgaven project</u>			
Studie herinrichting	47.435		
Totaal gerealiseerde uitgaven project			47.435
<u>Nog betalen project</u>			
SALDO lopende budget	-1.435		
Totaal nog te betalen project (<i>opgenomen op balans per 31-12-2022</i>)			-1.435
TOTAAL GEREALISEERDE UITGAVEN PROJECT			46.000
Saldo project Herinrichting kasteel & vesting / per 31-12-2022		Projectsaldo ten laste van exploitatierekening	-
3.Project realisatie depot 2022-2024		Staat van Baten en Lasten	
	€	€	
<u>Gerealiseerde baten uit Subsidies / Fondsen / Sponsoring:</u>			
PM	-		
Totaal gerealiseerde baten uit Subsidies / Fondsen / Sponsoring			-
<u>Eigen bijdrage st. Rijksmuseum Slot Loevestein:</u>			
Uit 2021 exploitatie budget Collectiebeheer beschikbaar gemaakt ter dekking van projectkosten	20.000		
Totaal eigen bijdrage st. Rijksmuseum Slot Loevestein:			20.000
TOTAAL GEREALISEERDE BATEN			20.000
<u>Gerealiseerde uitgaven project</u>			
Kosten aanschaf depotboxen	10.460		
Totaal gerealiseerde uitgaven project			10.460
<u>Nog betalen project</u>			
SALDO lopende budget	9.540		
Totaal nog te betalen project (<i>opgenomen op balans per 31-12-2022</i>)			9.540
TOTAAL GEREALISEERDE UITGAVEN PROJECT			20.000
Saldo project Realisatie Depot / per 31-12-2022		Projectsaldo ten laste van exploitatierekening	-

5. Project Water 2022	Totaal eigen bijdragen	Staat van Baten en Lasten	
	€	€	€
<u>Gerealiseerde baten uit Subsidies / Fondsen / Sponsoring:</u>			
OCW – bijdrage symposium		5.000	
Provincie Gelderland – Gelderse verhalen Loevestein		50.000	
Provincie Gelderland – Gelderse verhalen Geofort		50.000	
Regio Rivierenland		31.500	
Stichting Vrienden van Slot Loevestein		50.000	
Stichting N. van Ballegooijen fonds		4.000	
Stichting Teuntje Anna		1.000	
Stichting Zabawas		10.000	
M.A.O.C. Gravin van Bylandt stichting		5.000	
Nederlandse Waterschapsbank		5.000	
Dunea		5.000	
Delgromij		5.000	
Overige		390	
Totaal gerealiseerde baten uit Subsidies / Fondsen / Sponsoring		221.890	221.890
<u>Eigen bijdrage st. Rijksmuseum Slot Loevestein:</u>			
Uit 2021 exploitatie budget tentoonstellingskosten beschikbaar gemaakt ter dekking van projectkosten	16.000	16.000	
Uit 2022 exploitatie budget (PM) beschikbaar gemaakt ter dekking van projectkosten	-	-	
	16.000	16.000	16.000
TOTAAL GEREALISEERDE BATEN PROJECT			237.890
<u>Gerealiseerde uitgaven project</u>			
Voorschot Gelderse verhalen GeoFort	-	40.060	
Expositie "Water"	-	88.528	
Expositie overig	-	8.017	
Educatie algemeen	-	18.570	
Evenement: Waterlicht (opening en evenement)	9.351	131.828	
Evenement: Filmvertoningen	3.130	15.029	
Evenement: Symposium	3.775	3.623	
Evenement: Collegereeks	2.070	1.456	
Marketing & communicatie	-	36.771	
Totaal interne uitgaven ten laste van exploitatie (exclusief loonkosten)	18.326	343.882	
Totaal gerealiseerde uitgaven ten laste van project			343.882
<u>Nog betalen project</u>			
Afrekening Gelderse verhalen GeoFort		9.940	
Totaal nog te betalen project (opgenomen op balans per 31-12-2022)		9.940	9.940
TOTAAL GEREALISEERDE UITGAVEN PROJECT			353.822
Saldo project Water 2022 / per 31-12-2022	Interne bijdragen exclusief loonkosten	34.326	115.932
		Projectsaldo ten laste van exploitatierekening	

6.Project Staatsgevangenis 2023	Staat van Baten en Lasten	
	€	€
<u>Gerealiseerde baten uit Subsidies / Fondsen / Sponsoring:</u>		
Stichting Coovels Smits – Tentoonstelling Monddood	5.000	
Totaal gerealiseerde baten uit Subsidies / Fondsen / Sponsoring		5.000
<u>Eigen bijdrage st. Rijksmuseum Slot Loevestein:</u>		
Uit 2022 exploitatie budget (PM) beschikbaar gemaakt ter dekking van projectkosten	-	
Totaal eigen bijdrage st. Rijksmuseum Slot Loevestein:		-
TOTAAL GEREALISEERDE BATEN		5.000
<u>Gerealiseerde uitgaven project</u>		
Tentoonstellingskosten Monddood	11.054	
Totaal gerealiseerde uitgaven project		11.054
<u>Nog betalen project</u>		
SALDO lopende budget	-6.054	
Totaal nog te betalen project (<i>opgenomen op balans per 31-12-2022</i>)		-6.054
TOTAAL GEREALISEERDE UITGAVEN PROJECT		5.000
		-
Saldo project Staatsgevangenis 2023 / per 31-12-2022	Projectsaldo ten laste van exploitatierekening	-

In 2023 in het exploitatieresultaat opgenomen (overige lasten) saldo van projecten:

Saldo Projecten	2022	2021
1 Saldo overschot uit project Hugojaar 2021	-18.971	-
2 Saldo tekort uit project Water 2022	115.932	-
Totaal saldo projecten	96.961	-

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Per gebruiksovereenkomst is bepaald dat Loevestein met ingang van 2002 een jaarlijkse vergoeding verschuldigd is aan het Rijksvastgoedbedrijf voor gebruik van een aanlegpontoon met loopbrug in de Afgedamde Maas en een betonnen voetpad met landhoofd en aanlegpontoon met loopbrug in de Waal.

Deze vergoeding wordt jaarlijks verhoogd en bedraagt:
per 1 januari 2023 € 981 (2022: € 955).

De stichting is op 1 januari 2017 een huurovereenkomst aangegaan met het Rijksvastgoedbedrijf.

De huurprijs voor boekjaar 2019 is vastgesteld op € 49.000

De huurprijs voor boekjaar 2020 is vastgesteld op € 50.394

De huurprijs voor boekjaar 2021 is vastgesteld op € 50.751

De huurprijs voor boekjaar 2022 is vastgesteld op € 51.961

De huurprijs voor boekjaar 2023 is nog niet definitief vastgesteld.

Op balansdatum heeft de stichting geen verplichtingen betreffende aanbestede werkzaamheden voor grootonderhoud.

Niet in de balans opgenomen rechten

Middels haar schrijven inzake 'Verlening Erfgoedwetsubsidie 2023', met kenmerk 1295164/33800746 d.d.20-09-2022, heeft het Ministerie van OCW de hoogte van de structureel toegekende subsidie voor het boekjaar 2023 voorlopig als volgt vastgesteld:

	Toegekende subsidie over boekjaar 2023	Toegekende subsidie over boekjaar 2022
Subsidie huisvesting	703.434	668.524
Subsidie collectiebeheer	119.004	114.805
Totaal subsidiebedrag boekjaar	822.438	783.329

Middels haar schrijven inzake 'besluit publieksactiviteitensubsidie 2021-2024', met kenmerk 160912/25191591 d.d.15-09-2020, heeft het ministerie van OCW de subsidie voor 2021-2024 toegekend.

Middels haar schrijven inzake 'Wijziging hoogte subsidie publieksactiviteiten 2021-2024', met kenmerk 175961/28214235 d.d.17-07-2021, heeft het ministerie van OCW de hoogte van toegekende subsidie voor 2021-2024 voorlopig als volgt vastgesteld:

	Toegekende subsidie over boekjaar 2023	Toegekende subsidie over boekjaar 2022
Publieksactiviteitensubsidie 2021-2024	94.191	90.867
Totaal subsidiebedrag boekjaar	94.191	90.867

Toelichting op de categoriale exploitatierekening over 2022

BATEN

Eigen inkomsten

1 Publieksinkomsten binnenland	2022	2021
1 Opbrengst entreegelden	531.326	360.328
2 Opbrengst museumkaarten	260.449	147.939
3 Opbrengst taveerne	351.511	230.263
4 Opbrengst winkelverkoop	67.406	37.044
5 Opbrengst rondleidingen	25.054	7.437
Totaal publieksinkomsten binnenland	1.235.746	783.011

8 Overige directe inkomsten	2022	2021
1 Vrijval investeringsbijdrage project Masterplan fase I	229.172	229.174
2 Vrijval investeringsbijdrage project Verlichting vesting	8.600	8.600
Totaal overige directe inkomsten	237.772	237.774

1. Vrijval investeringsbijdrage project Masterplan fase I

Onder de post 'vrijval investeringsbijdrage project Masterplan fase I' is € 229.174 verantwoord voor vrijval van de bijdrage wegens realisatie van het project.

2. Vrijval investeringsbijdrage project Verlichting vesting

Onder de post 'vrijval investeringsbijdrage Verlichting vesting' is € 8.600 verantwoord voor vrijval van de bijdrage wegens realisatie van het project.

11 Indirecte inkomsten	2022	2021
1 Inkomsten uit zakelijke activiteiten	275.473	121.965
2 Inkomsten uit Suite & Breakfast	64.429	48.076
3 Inkomsten uit media (fotoreportages)	1.116	1.975
4 Bijzondere activiteiten (workshops en evenementen)	17.354	3.910
5 Overige indirecte opbrengsten	5.925	2.190
Totaal indirecte inkomsten	364.297	178.116

12 Private middelen: particulieren incl. vriendenverenigingen	2022	2021
1 Stichting Vrienden van Slot Loevestein	-	-
Totaal private middelen: particulieren incl. vriendenverenigingen	-	-

19 Totaal structureel OCW	2022	2021
1 OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	703.435	668.524
2 OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	119.003	114.805
3 OCW: Projectsubsidie	94.191	90.867
Totaal structureel OCW	916.629	874.196

Het ministerie van OCW heeft de eerder op voorschot verstrekte erfgoedwet subsidies over het boekjaar 2021 definitief vastgesteld op €783.329 (brief met kenmerk 33728346 d.d. 25-08-2022).

24 Structurele publieke subsidies: provincies

In het jaar 2022 zijn, evenals in 2021, 2020 & 2019, geen structurele publieke subsidies van enige Provincie ontvangen.

25 Structurele publieke subsidies: gemeenten	2022	2021
1 Gemeente Zaltbommel	50.000	50.000
2 Gemeente Altena	10.000	10.000
3 Gemeente Gorinchem	10.000	10.000
4 Bijdrage Exploitatie voetveer gemeente Zaltbommel & Altena	7.260	7.260
Totaal structurele publieke subsidies: gemeenten	77.260	77.260

28 Incidentele publieke subsidies	2022	2021
1 Incidentele publieke subsidie OCW: Covid noodpakket	291.600	597.900
Totaal incidentele publieke subsidies	291.600	597.900

Toelichting op incidentele publieke subsidies

Middels een tweetal schrijvens inzake bijdragen op grond van de 'Regeling aanvullende ondersteuning culturele en creatieve sector Covid-19', met de kenmerken 175911/28499904 d.d.15-07-2021 en 197722/25988265 d.d.04-02-2021, heeft het ministerie van OCW €597.900 (€438.500 + €159.400) steunsubsidie voor het boekjaar 2021 toegekend.

Definitieve vaststelling vindt plaats na beoordeling van de toegekende subsidies 2021-2024 voor publieksactiviteiten.

Middels een schrijven betreffende 'Besluit aanvullende subsidie vijfde steunpakket €256,6 miljoen', met het kenmerk 175961/31247435 d.d.25-02-2022, heeft het ministerie van OCW €291.600 steunsubsidie voor het boekjaar 2022 toegekend. Definitieve vaststelling vindt plaats na beoordeling van de toegekende subsidies 2021-2024 voor publieksactiviteiten.

LASTEN

1 Personeelslasten	2022	2021
1 Loon- salarislasten	1.071.347	970.001
2 Werkgeverslasten	206.087	169.176
3 Pensioenlasten	126.795	105.220
4 Inhuur derden	357.068	170.566
Totaal salarislasten	1.761.297	1.414.963

Salarislasten

De per 1 april 2020 aflopende CAO is in 2020 ongewijzigd voortgezet tot 1 april 2021. Het op 26 november gesloten concept onderhandelingsakkoord is op 10 december 2021 definitief geworden. Het nieuwe akkoord is met terugwerkende kracht vanaf 1 april 2021 van kracht en loopt tot en met 31 december 2022.

Per 1 januari 2022 is een algemene loonstijging van 1% doorgevoerd als ook een algemene loonstijging van 2,5% per 1 juli 2022. Op basis van dit akkoord is in de maand december 2021 een eenmalige uitkering van €1.000 (naar rato) aan de werknemers uitbetaald.

In 2022 zijn circa 20 horecamedewerkers ingehuurd via payrollbedrijf Kolibrie (2021: 20).

WNT-verantwoording Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Onderstaande verantwoording is opgesteld op basis van de voor Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein van toepassing zijnde regelgeving.

Het geldende algemeen bezoldigingsmaximum voor de directeur-bestuurder bedraagt in 2022 € 216.000 (2021: €209.000). Het weergegeven toepasselijke WNT-Maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang en de duur van het dienstverband.

Het geldende algemeen bezoldigingsmaximum voor de leden van de RVT bedraagt voor de voorzitter 15% en voor Leden 10%, van het toepasselijke WNT-maximum. Het weergegeven toepasselijke WNT-Maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang en de duur van het dienstverband.

Leidinggevende topfunctionaris(sen)

	2022	2021
Naam functionaris(sen)	M. Dumrese	M. Dumrese
Functiegegevens:	Directeur / bestuurder	Directeur / bestuurder
Aanvang en einde functievervulling	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1	1
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja
	€	€
Individueel WNT-maximum	216.000	209.000
Beloning 2021	100.138	93.781
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn (wg deel pensioenreservering)	11.661	11.370
Subtotaal	111.799	105.151
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	111.799	105.151
Verplichte motivering indien overschrijding	Niet van toepassing	Niet van toepassing

Toezichthoudende topfunctionarissen

Naam functionaris	A. van der Steur	R. Melissant-Briene	N. van Verschuer	S. el Markhous	T. Eenkhoorn	V. Moolenaar
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid
<u>Gegevens 2022</u>						
Aanvang en einde functieervulling in 2022	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12
Individueel WNT-maximum	32.400	21.600	21.600	21.600	21.600	21.600
Beloning 2022	-	-	-	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-	-
Subtotaal	-	-	-	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-	-	-
Totaal bezoldiging	-	-	-	-	-	-
Verplichte motivering indien overschrijding	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
<u>Gegevens 2021</u>						
Aanvang en einde functieervulling in 2021	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12
Individueel WNT-maximum	31.350	20.900	20.900	20.900	20.900	20.900
Beloning 2021	-	-	-	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-	-
Subtotaal	-	-	-	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-	-	-
Totaal bezoldiging	-	-	-	-	-	-
Verplichte motivering indien overschrijding	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing

2 Huisvestingskosten	2022	2021
1 Huur en energielasten	145.351	110.618
2 Dotatie voorziening groot onderhoud	281.445	294.609
3 Reparatie- en onderhoud	174.949	202.610
4 Overige huisvestingskosten	61.194	80.918
Totaal huisvestingskosten	662.939	688.755

3 Afschrijvingen	2022	2021
1 Inrichting en inventaris	82.919	73.708
2 Boekverlies verkoop activa	-	-
2 Masterplan fase I	263.157	263.159
Totaal afschrijvingen	346.076	336.867

Voor een verduidelijking van de afschrijvingen, zie toelichting op de balans onder vaste activa.

4 Aankopen

In het jaar 2022 zijn evenals in 2021 geen aankopen ten behoeve van de collectie gedaan.

5 Overige lasten	2022	2021
1 Overige personeelslasten	111.647	81.772
2 Organisatielasten	174.145	173.917
3 Collectie- /wetenschappelijke functie	3.739	18.359
4 Vaste Presentatie	-	-
5 Dienstverlening & voorlichting, Werving & PR	123.021	127.799
6 Bijzondere activiteiten / tentoonstellingen	24.799	62.818
7 Saldo projecten	96.961	-
8 Inkoopkosten Taveerne en Museumwinkel	337.197	190.879
Subtotaal overige lasten	871.509	655.544
9 Incidentele publieke subsidie Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL)	-49.851	-245.229
10 Incidentele Covid bijdrage Gemeente Zaltbommel	-57.000	-
Totaal overige lasten	764.658	410.315

Incidentele publieke subsidies Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL) betreffende 2021 en 2022, als ook een incidentele Covid bijdrage van de Gemeente Zaltbommel worden als een tegemoetkoming in de vaste lasten gezien en zijn verantwoord onder de Overige lasten.

In 2023 in het exploitatieresultaat opgenomen (overige lasten) saldo van projecten:

7. Saldo projecten	2022	2021
1 Overschot uit project Hugojaar 2021	-18.971	-
2 Tekort uit project Water 2022	115.932	-
Totaal saldo projecten	96.961	-

Het saldo projecten wordt, als negatief deel van het exploitatieresultaat, onttrokken aan de bestemmingsreserve 'Herinrichting 2022-2024'

Toelichting op de categoriale exploitatierekening verdeeld naar functies

Het toerekenen van de baten en lasten aan de kostenplaatsen (welke zijn onderverdeeld naar museale functies) is gedaan op basis van verdeelsleutels. De gehanteerde verdeelsleutels zijn ontleend aan de definitieve begroting d.d. 14 september 2017.

	Boekjaar 2022				Boekjaar 2021			
	Totaal	Publieks act.	Collectie beheer	Algemeen beheer	Totaal	Publieks act.	Collectie beheer	Algemeen beheer
BATEN								
2 Kaartverkoop	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
3 Overige publieksinkomsten	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
4 Publieksinkomsten buitenland	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
5 Sponsorinkomsten	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
7 Vergoeding coproducent	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
8 Overige directe inkomsten	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
11 Indirecte inkomsten	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
12 Private middelen - particulieren incl. vriendenverenigingen	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
13 Private middelen: bedrijven	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
14 Private middelen: private fondsen	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
15 Private middelen: goede doelenloterijen	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
18 Baten in natura	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
20 OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	100%	45%	45%	10%	100%	45%	45%	10%
21 OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	100%	45%	45%	10%	100%	45%	45%	10%
22 OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	100%	45%	45%	10%	100%	45%	45%	10%
23 OCW: Kaderregeling exploitatiesubsidies onderzoek en wetenschap	100%	84%	11%	5%	100%	84%	11%	5%
24 Structurele publieke subsidies: provincies	100%	100%	0%	0%	100%	100%	0%	0%
25 Structurele publieke subsidies: gemeenten	100%	100%	0%	0%	100%	100%	0%	0%
26 Structurele publieke subsidies: overige	100%	100%	0%	0%	100%	100%	0%	0%
28 Incidentele publieke subsidies	100%	60%	20%	20%	100%	60%	20%	20%
LASTEN								
1 Personeelslasten	100%	60%	20%	20%	100%	60%	20%	20%
2 Huisvestingslasten	100%	60%	20%	20%	100%	60%	20%	20%
3 Afschrijvingen	100%	60%	20%	20%	100%	60%	20%	20%
4 Aankopen	100%	pm	pm	pm	100%	pm	pm	pm
5 Overige lasten	100%	60%	20%	20%	100%	60%	20%	20%
7 Saldo rentebaten /-lasten	100%	60%	20%	20%	100%	60%	20%	20%
8 Mutaties Aankoopfonds	100%	pm	pm	pm	100%	pm	pm	pm

Verdeelsleutels over boekjaar 2022, 2021 en 2020 ten opzicht van 2019

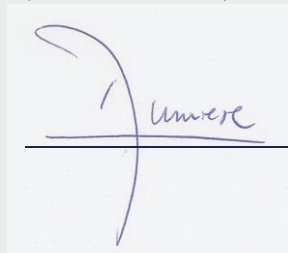
De verdeelsleutels over 2021 en 2020 zijn conform voorgaande jaren en opgesteld op basis van ervaring en inzicht. Door de voortdurende uitzonderlijke situatie omtrent Covid in 2021 en 2020 en de daaruit voortvloeiende buitengewone incidentele publieke subsidies, welke zijn verantwoord onder #28 in de exploitatierekening, is in de boekjaren 2021 en 2020 afgeweken van de consistente gedragslijn en is gekozen voor een verdeling van deze baten gelijk aan de verdeling van de lasten. Deze verdeling geeft een correcter beeld in de exploitatierekening verdeeld naar functies.

Gezien er ook in 2022 een bijdrage uit het steunpakket van OCW is ontvangen is in 2022 dezelfde verdeelsleutel gebruikt als in de boekjaren 2021 en 2020.

Dit jaarverslag met de jaarrekening is vastgesteld door de directeur-bestuurder en in de vergadering van 24 maart 2023 goedgekeurd door de Raad van Commissarissen van Rijksmuseum Slot Loevestein:

Poederrijen, 27 maart 2023

M. Dumrese
(directeur-bestuurder)

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Dumrese', is written over a horizontal line. The signature is stylized and partially obscured by a large, light blue, curved mark that resembles a stylized 'D' or a large flourish.

OVERIGE GEGEVENS

1. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Afgegeven ten behoeve van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Aan: de Raad van Commissarissen van stichting Rijksmuseum Slot Loevestein

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de in dit verslag op pagina 32 tot en met 65 opgenomen jaarrekening 2022 van Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein te Gorinchem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van stichting Rijksmuseum Slot Loevestein op 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1) de balans per 31 december 2022;
- 2) de staat van baten en lasten over 2022; en
- 3) de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse Controlestandaarden vallen, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024 en de Regeling Controleprotocol WNT 2022. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van stichting Rijksmuseum Slot Loevestein zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Paragraaf betreffende overige aangelegenheden

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiele afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiele afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in het Accountantsprotocol cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven, het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024 en de bepalingen van en krachtens de WNT. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024.

In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de instelling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de instelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiele fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Hilversum, 24 maart 2023

Ref: BvH.2022.557000

KAMPHUIS & BERGHUIZEN

Accountants/Belastingadviseurs

drs. B.G.W. van Heusden RA RV MBV CIA

Bijlage bij de controleverklaring:

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024, de Regeling Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de Raad van Commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

BIJLAGEN

1. Bijlage: Samenstelling directie, bestuur en Raad van Commissarissen

Directie-bestuurder

dhr. M. Dumrese

(dienstverband vanaf 1 maart 2019, directeur-bestuurder vanaf 1 april 2019).

Samenstelling en profiel van de Raad van Toezicht

De Raad bestaat uit 6 leden inclusief de voorzitter.

Het profiel van de Raad is als volgt:

- Museale/geschiedkundige kennis
- Bestuurlijke / juridische kennis
- Ondernemerskennis
- Financiële kennis
- Kennis van vastgoed

Voorzitter

Dhr. mr. G.A. van der Steur,

(profiel: bestuurlijk/juridisch, lid v.a. 1 juli 2018, 2^e periode).

Leden

Mevr. drs. R.W.J. Melissant – Briene

(profiel: bestuurlijk/Burgemeester, lid v.a. 1 februari 2019, 1^e periode)

Mevr. N.F. Barones van Verschuer – des Tombe

(profiel: ondernemer, lid v.a. 1 juli 2019, 1^e periode)

Mevr. S. el Markhous

(profiel: vastgoed, lid v.a. 1 januari 2020, 1^eperiode)

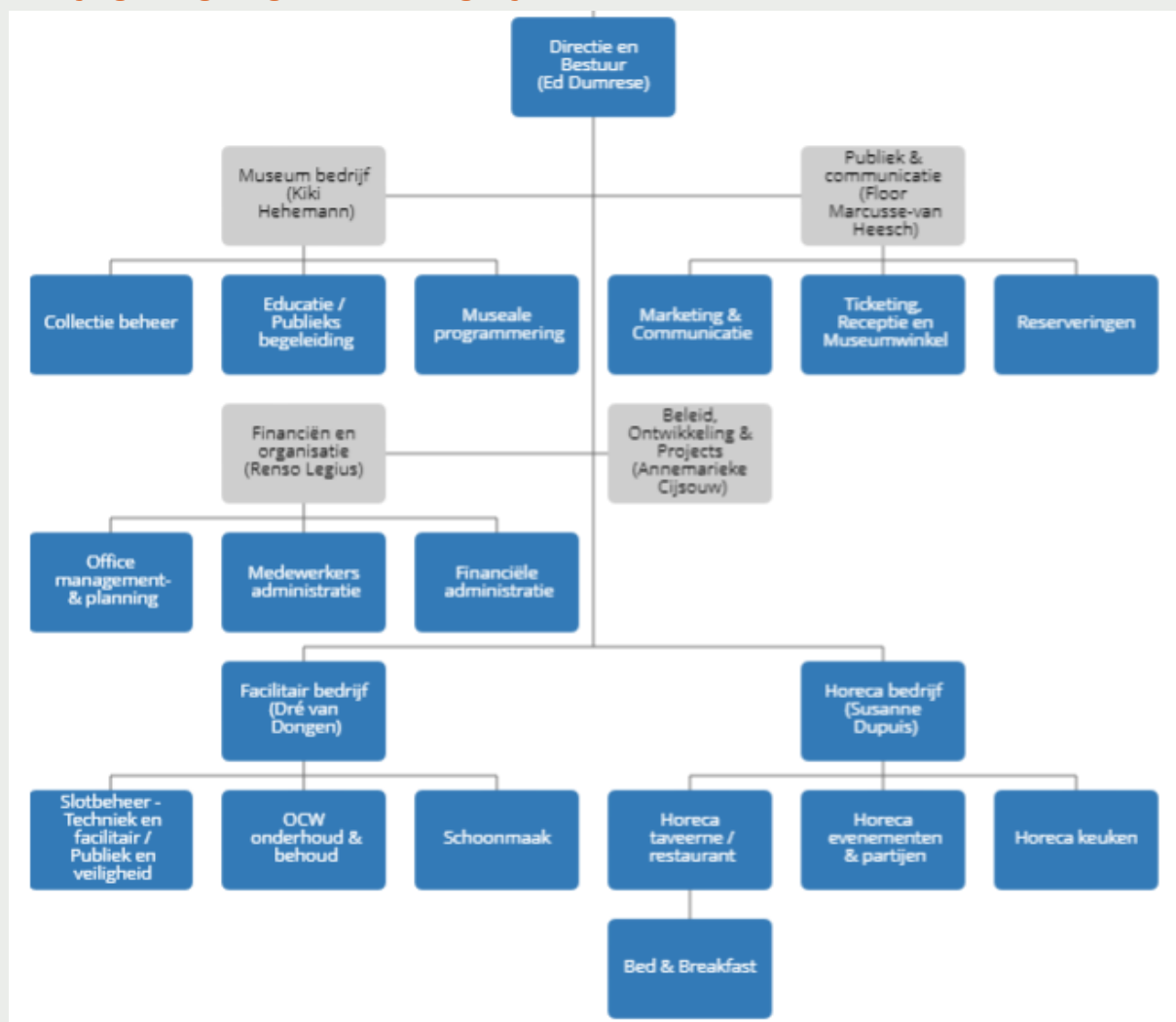
Dhr. B. Eenkhoorn

(profiel: museaal, lid v.a. 1 april 2020, 1^e periode).

Dhr. drs. V.G. Moolenaar

(profiel: financieel, lid v.a. 1 januari 2021, 1^e periode).

2. Bijlage: Organogram Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein

Directie en management		
Directie, Bestuurder	De heer M. (Ed) Dumrese	Directeur, bestuurder Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein
Museum bedrijf	Mevrouw A.(Annabel) Dijkema (tm 31-12-2022) Mevrouw K.(kiki) Hehemann (vanaf 1-04-2023)	Hoofd museale zaken
Facilitair bedrijf	De heer D. (Dré) van Dongen	Facilitair manager
Horeca bedrijf	Mevrouw S. (Susanne) Dupuis	Horecabedrijf manager
Publiek & Communicatie	Mevrouw F. (Floor) Marcusse van Heesch	Hoofd Publiek en Communicatie
Financiën en interne organisatie	De heer R. (Renso) Legius	Hoofd Financiën en Organisatie
Ondersteund door:		
Beleid, Ontwikkeling & Projecten	Mevrouw A. (Annemarieke) Cijssouw	Projectmanager Beleid en Projecten
En alle andere medewerkers en vrijwilligers die met elkaar Slot Loevestein dagelijks toegankelijk maken en houden.		